

חיי אדם כלל סח הלכות שבת קכו

כלל סח. דין מקום שמוחר לחלל שבת (סי' שכ"ה):

(א) כל חולי שיש בו סכנה מהוייב כל אדם לחלל שבת בשבילו בכל מלאכות ובלבד שתהא הרפואה ידוע עפ"י מומחה או שידוע לכל שהיא רפואה בדוקה ומותר לכבות הנר בשביל שיישן ההולה שיש בו סכנה (רע"ק):

(ב) כשמחללין שבת על הולה שיש בו סכנה אם אפשר לעשות בלא דחוי ובלא איחור ע"י שינוי או ע"י נכרי עושין אבל במקום דיש לחוש שיתעצל הנכרי או יתאחר כשיעשה ע"י שינוי אסור לעשות ע"י נכרי אלא ע"י אנשים גדולים מישראל וכל הורין לחלל ה"ז משובח ואסור לשאול כלל אלא כיון שידוע שצריך לדבר זה ע"י רופא מומחה או מה שידוע לכל שצריך לו הייב לחלל שבת ואם רצו י בני אדם לעשות דבר א' להביאו שכ"א לא ידע מחבירו יש להם שכר טוב: (ג) כל מכה של הלל מהשניים ולפנים ושניים עצמם בכלל דהיינו שנתקלקל אחד מאיברים הפנימים מהמת מכה או בועה וכיוצא בזה אפי' אין כאן מומחה וגם ההולה אינו אומר כלום אעפ"כ מחללין שבת:

(ד) מכה שע"ג הוד וע"ג הרגל ומי שנשכו כלב שומה ואר"י אם הוא ספק אם יש בו סכנה ה"ה כמכה של הלל:

(ה) מכה שנעשית מחמת ברזל ושחין הבא בפי הטבעת וכן כל מיני חולי שבא לו קור והום בפעם אחת שקורין (שו"ת ערין) מחללין עליו שבת אבל קדחת הרגל ר"ל שידוע שאין בו סכנה כלל אין בכלל זה ואסור לחלל שבת ע"י ישראל ומ"מ כל צרכיו נעשה ע"י נכרי:

(ו) כל חולי ומכה שהרופאים אומרים שהוא סכנה אעפ"י שהוא מבחין מחללין ואפי' רופא אחד אמר צריך ואחד מכחישו הולכין להקל ומכ"ש כשההולה אומר שצריך אעפ"י שהרופא אומר אין צריך שומעין לחולה אם לא שהרופא אומ' שתרופה זו זיוק לו אין מחללין אבל בסתם שאין כאן מומחה וההולה אינו אומר כלום כיון שאינו מכה של הלל אין מחללין עד שיאמר אחד מהם שצריך הילול או שיאמר שהוא סכנת נפשות:

(ז) אגל מכה של הלל אין צריך אומר ואפי' אין שם בקיאי וההולה אינו אומר כלום עושין כל מה שרגילין לעשות לו בחול ומשמע אפילו אין בו סכנה במניעת הדבר ההוא (כל"ל במ"א סק"ד ועיין סימן ט') ודוקא בסתם אבל כשיודעין ומכירין באותו חולי שמתין ואין צריך הילול אפי' מכה של הלל אסור לחלל שבת (עיין ז"ח סימן ג'). אעפ"י שאינו רופא מומחה אלא סתם ישראל שאומר שמכיר חולי זה וצריך לחלל עליו שומעין לו ודוקא כשאין רופא מומחה מכחישו ודוקא סתם ישראל אבל נכרי שאינו מומחה אין מחללין על דבריו כיון שאינו מכה של הלל:

(ח) אם החולה אינו רוצה לקבל התרופה כופין אותו:

(ט) חולי שיש בו סכנה שצריך לחממו ואפשר לחממו בבגדים י"א כיון שהוא מסוכן אעפ"י שאפשר לחממו בלא"ה מותר לעשות מדורה ויש אוסרין. ומ"מ נ"ל דאם הדבר בחול יש לסמוך על המקילין:

(י) היה צריך לבשר לאלתר ויש כאן בשר מרפה או נבלה נתנין לו נבלה ואין מאחרין עד שישחטו ואם אין הדבר בחול כ"כ שוחטין לו ואין נתנין לו נבלה כיון דבלא"ה דחוי שבת אצל החולה אצל שאר מלאכות ועוד דאכילת איסור נבלה ומרפה בכל כזית וכזית חשוב איסור חמור יותר מחילול שבת בפעם אחת אבל כשצריך להחם יין ואין הדבר בחול מחממין ע"י נכרי אעפ"י שיתנסך היין כיון שאיסורו מדבריהם (עיין ס"ר שכ' נזס רד"ז ד"ס אין הקולה ק"ץ מוטב שיאמר לנכרי לנקור ע"ש ואמכס ל"ע דזכו דוקא לטעם רא"ש אבל לטעם ר"ן ל"ש שכ' שאיסור זה קמור משנת ול"ע): (יא) נ"ל דאם אין הדבר בחול אין מבשלין ועושין שאר מלאכות רק מה שצריך עכשיו בצמצום אבל אם הדבר בחול אין מדרקדין בכך שלא יבא לידי דחוי ועכוב (סימן שכ"ק סעיף ע"ז):

חיי אדם כלל סח הלכות שבת

(יב) מי שרוצים לאנסו לעבור עבירה גדולה אין מחללין שבת כדי להצילו. ודוקא שרוצים לאנסו לעבור פעם אחת אפי' עבירה חמורה מאוד אבל אם רוצים לאנסו להוציאו מכלל ישראל ולהמיר אותו מצוה על כל אדם לחלל עליו שבת אפילו במלאכה דאורייתא להשתדל בהצלתו ואפי' הוא ספק שמא לא יועיל בהשתדלותו כמו ספק פיקוח נפש דכמו שמחללין שבת על חולה דאמרינן מוטב שיחלל שבת אחד כדי שישמור שבתות הרבה הי' הכא ודוקא כשרוצים לאנסו אבל אם הוא פשע ורוצה להמיר אין מחללין עליו באיסור דאורייתא והיכא דפשע אין אומרים לאדם הטא בשביל שיוכה הכירך ומי' באיסור דרבנן כגון ללכת חוץ לתחום ולרכוב ע"ג סוס א"ד מתיר (ס"י שי"ז) (וע' נס"י רס"ו נמ"א סס לענין רכיבה):

(יג) וכ"ז בגדול אבל אם שמע שרוצים לאנסו בנו הקמץ צ"ע אם מותר לגדול לחלל עליו שבת כמו בפ"ג או שמא כיון שעכשיו כשהוא קמץ אין מצווין עליו להפרישו אסור לחלל. ונ"ל דבאיסור דרבנן מותר. ודאורייתא עיין נ"א:

(יד) ולהציל את הצבור נמי מותר לחלל שבת (ע' מ"א ס"ס ע"ו סכ"ה כי מראיה דר"א שקר עבדו אינו מוכח אלא נאיסור עשה ונ"ע) ודוקא להציל מגזרה שגזרו ח"ו לבטל מצוה אבל להציל מסכנת נפשות אפי' בשביל יחיד וקמץ מצוה לחלל שבת וכן בכל דבר שיש לחוש שיבא מזה סכנה מותר לעבור איסור דאורייתא לחלל שבת ומכ"ש דמותר לכבות דליקה במקום שיש לחוש שיוזק זקן או חולה או ילד וכיוצא בו (ע"ז 7):

(טו) מי שנפלה עליו מפולת ספק חי ספק מת מחללין שבת ומפקחין הגל ובודקים עד חוטמו. ואם לא הרגישו בחוטמו חיות או ודאי מת לא שנא אם פגע בראשו תחלה ל"ש פגע ברגליו תחלה לעולם מפקחין עד חוטמו ואפי' מצא עליוני' מתים לא יאמר כבר מתו תחתונים אלא מפקח שמא הם חיים עדיין (סכ"ט):

(טז) יולדת היא כחולה שיש בה סכנה ומחללין עליה שבת לכל מה שצריכה קוראין לה מילדת ממקום למקום ומדליקין לה נר אפי' היא סומא ואעפ"י שיכולין לעשות לה בלא נר דשמא תרגיש שלא הדליקו ותחלש דעתה ומ"מ כיון שכאב היולדת הם דברים טבעים ואין אחת מאלף שמתה מחמת לידה ולכן כל מה שיכול לעשות ע"י שינוי עושין ומשעה שמרגשת קצת ואפי' בספק מותר לקרות המילדת ואפי' מחוץ לתחום אבל לחלל בשאר דברים אסור עד שתשב על המשבר או משעה שהדם שותת ויורד או משעה שאין בה כח להלך עד שהברותיה צריכין לשאת אותה בזרוע וכיון שנראה בה אחד מכל אלו מחללין עליה שבת (ט"ז):

(יח) כל ג' ימים ראשונים אפי' אמרה אינה צריכה מחללין עליה שבת ולא חשבינן מעת לעת אם חברותיה אומרות שצריכה אפי' ליכא חכמה ורופא עושין לה שהדברים שעושין לחיה בחול ידועים הם. אפי' אוכלת מאכל בריאים אמרינן שאינה מרגשת לשעתה ואם תאכל צונן תסתכן. אבל אם חכמה ורופא אומרים אי"צ שומעין להם שהרבה יולדות שאין עושין להן חמין בכל יום. וכן נוהגין עכשיו שאוכלין חמין של אתמול (מ"ח). מי ועד ז' אם אמרה אינה צריכה ואפילו שהברותיה אומרות צריכה אין מחללין אבל אם רופא אומר שצריכה מחללין (נמ"א סי' ע"ל סק"ט י"ט ט"ס וכרס"ס אלא במקומו אלא דקאי על מג' ועד ז' ונ"ל כמו שכתבתי) ומזה ואילך ה"ה כחולה שאין בו סכנה ומותר לעשות צריכה ע"י נכרי עד שלשים יום (סס):

(יח) עושין מדורה ליולדת כל שלשים יום ואפי' בתקופת תמוז אם יש לה צער צנה שידוע שמסוכנת בצנה (סס):

(יט) לפדות חבירו משיבא אם יש לחוש אפי' בספק שמא יתבטל נ"ל דאין ספק דמותר למנות המעות בידו ממש דאם התירו איסור מוקצה משום הפסד הבא פתאום כדלעיל במלאכת מכבה כלל מ"ו ובהוצאה כלל גיב כ"ש אבידת גוף חבירו ואמנם אם הדבר ברור שלא יתבטל עד למחר אסור למנות המעות וכיוצא בו (וע' נב"י ונד"מ ס"ס תקמ"ד סכ' דנקה"מ מותר למנות מטעם דנשנת אסור.

חיי אדם כלל סח סט הלכות שבת

וכ"ל דמיירי שאין טעם כלל שיתטל וע' בפסחים פ' האצה וכן מי שהצטיקוהו והוליאו מצית האסורין דעבו"ס דאיכא למיקש משום פיהם דבר שאו וציתור לדעת הירושלמי שהצילו סט תוספת) :

כלל סט. דין חולה שאין בו סכנה ורפואה בשבת (ס' שכ"ק) :

(א) חכמים גזרו מלעשות רפואה בשבת אפי' דבר שאין בו משום מלאכה או שמוכנת מע"ש דאם נתיר לו לעשות רפואה המוכנת מע"ש ישנו לומר שיותר לשהוק הסממנים בשבת והייב משום טוהן ואם ימרה רטיה הייב משום ממחק ואמנם לא השונו גזרותיהם בזה אלא שחלקו לפי הענין יש שאסרו לגמרי ויש שהתירו ע"י נכרי דוקא ויש שהתירו אפי' ע"י ישראל הכל לפי הענין :

(ב) מי שיש לו מיהוש בעלמא רק שיש לו איזה כאב והוא מתחזק והולך כבריא אעפ"י שיש לו קצת צער אסור לעשות לו שום רפואה אפי' ע"י נכרי :

(ג) לפיכך מי שהושש בשיניו ומ"מ הולך כבריא שדרך רפואתו ליקח חומץ בפיו כיון דמוכח מלתא שעושה לרפואה שאין דרך לשתות חומץ לכן אסור ליקח חומץ בפיו ולפלוטו וה"ה יין שרף לא ישהנו בפיו ויפלוט ואפי' לשהות ואח"כ יבלע אסור ובמקום צער גדול אפשר לסמוך ביי"ש דיותר לשהותו ולבלוע אח"כ או אפי' להפליט כיון דיי"ש הוא משקה גמור לכל לא מהזי כיב לרפואה (כ"כ א"ר נס הנמני' פ' כ"א ו"ג סוף פ' ס' של"ס) וכ"ש דאסור ליתן על השן (כעגליך) או (ספיריטוס) וסוכין חמין דכ"ז מוכח שהוא לרפואה אם לא דכאיב ליה טובא שמצטער כל גופו כדלקמן סימן י"א (שכ"פ) :

(ד) וכן החושש בגרון שאין לו אלא מיהוש בעלמא שיודעין שבוראי אין בו סכנה כלל ודרך לערערו במיני משקין אסור להפליט ואם הוא משקה שדרך לשתותו דינו כמו חולי שן בס"ג (סג) . ומי שיש לו חמטין בראשו אסור לסוך בשמן וכן משום צער אחר כיון שבמדינתנו אין סכין בשמן מוכח שהוא לרפואה (ס"ו) :

(ה) ומ"מ דברים שלא נעשה לעולם ע"י סממנים מותר כגון החושש במעיו מותר ליתן עליהם כוס שעירו ממנו חמין אעפ"י שעדיין יש בו הכל וכן מותר להחם בגדים וכלים לתת על בטנו ואם מחמם כלי ברזל ועופרת מותר להניחו אפי' סמוך למדורה במקום שיש לחוש שמא יהיה ניתך דאף אם ניתך הוי דבר שאינו מתכוין ומקלקל (שכ"ה) ויזהר שלא יתן על בטנו כלי עם מים חמים ורתחי' ודבר זה אף גהול אסור מפני הסכנה (שכ"ו) וכן מי שנשתכר מותר לסוך כפות ידיו ורגליו בשמן ומלח כיון דדבר זה אינו רפואה כלל ומותר לכפות כוס מים על הצבור ולהעלותו שעושיין לחולי שקורין (הייב מוטרי) ומותר להקיף בטבעת או בכלי כדי שלא תתפשט הנפוח וכן מותר לרהוק חבורה בסכין שלא תתפשט וכן מותר להגביה ערלת הפה שקורין (לינגל) שנפל לגרון . ורוקח אוסר בזה . ומותר ליטול הקוץ במחט ובלבד שיזהר שלא יוציא דם דאז עושה חבורה (שכ"ה) :

(ו) מי שנגפה ידו או רגלו אסור לצומתה בחומץ ויין שרף ואם הוא מעונג אף ביין אסור אבל בסתם אדם מותר ביין ואם נעשה ע"י ברזל או ע"ג יד ורגל מותר הכל כדלעיל כלל הקודם (סג) :

(ז) מי שנשמטה פרק ידו ופרק רגלו ממקומו אעפ"י שיש לו קצת צער לא ישפששו הרבה בצונן אבל מותר להבירו למשוך אותו כדרך שעושיין בחול (א"ר נס רוקח) אבל עצם שנשבר מחזירין השבר לכ"ע כדלקמן :

(ח) בומה"ז שאין דרך לרהוץ העין ביין אסור לרהוץ בשבת ביין ורוק תפל ואפילו אם שרה התי' בגד מע"ש אסור ליתנו ע"ג העין בשבת ואם משים מים בתוך פיו ורוחץ בכל צדדים אף שמעורב בו רוק תפל מותר לרהוץ בו עיניו וכן אם לא יוכל לפתוח עיניו יכול ללחלהן ברוק תפל דאינו רפואה אלא לפתוח עיניו (א"ר) ובכל ענין מותר להניח רטיה וכיוצא בו על העין או על מכה מע"ש אעפ"י שהוא מונח כל השבת (סג) :

חיי אדם כלל סמ הלכות שבת

(ט) רטיה שנפדה ע"ג קרקע או שהסירה במזיד לא יחזרנה נפלה ע"ג כלי או שהחלקה ממקומה יחזרנה דכיון דמילתא דל"ש הוא ל"ג ומגלה מקצת רטי" ומקנה פי המכה וחוזר ומגלה קצה השני ומקנהה ובלבד שלא יקנה הרטי" שהוא ממרה ומכה שנתרפאה נותנין עליה רטיה שאינה רפואה אלא שמשמרה שלא יסרוט בבגדיו וכן מותר להניח חתי" בגד יבש חדש שאינו מרפא או אפילו ישנים שכבר היה על המכה אבל בגד ישן שלא היה על מכה מעולם אסור שהוא מרפא וכן מותר להניח עלים על העין או מכה לקרר אבל עלים שמרפאים אסור ומעבירין גלדי מכה וסכין אותם בשמן אבל לא בהלב מפני שנימוח (סג):

(י) אישה שמצטערת מרוב חלב שבדדיה מותר לקלח החלב מדדיה לארץ דכיון דהולך לאיבוד אינו דומה לדש אבל לקבל החלב בכלי ליתן לתינוק או לקלח על אדם שאינו הולה אלא שנשף בו רוח רעה ואין לו צער כל כך אסור אבל מותר לקלח בפי התינוק כדי שיאחו התינוק הדר ויניק (כ"כ ז"ל) וכל זה הוא בבריא שיש לו מיהוש:

(יא) הולה שחלה כל גופו או שיש לו כאב גדול ומצטער ע"ז כל גופו אעפ"י שהולך כנפל למשכב דמי ומותר לעשות כל רפואות ע"י נכרי ואפי' דברים שיש בהם מלאכה דאורייתא ולכן אם כואב לו השניים מותר להוציאן ע"י נכרי אבל ע"י ישראל אסור דהוי מלאכה דאורייתא דהחובל לרפואה חייב ומותר שיצוה לנכרי שיעשה לו רטיה וב"ש דמותר להניח עליו לכתחלה נמה שהסריך הט"ז צנען הולאת הזן כנר תירץ הט"ך צ"ל צנקה"כ סימן קל"ט דנאיסורי שנת קי"ל מסיע ח"ן צו ממש) ומותר לעשות ע"י נכרי כל מלאכות דאורייתא ופשיטא: שמותר לו לשתות כל מיני רפואות ובלבד שיעשה הנכרי. (ופראסקעס) שקורין (פלווער) כגון (ראנצכרע) וכיוצא בו שמעבירין במים נ"ל דאסור ע"י ישראל לעשותו בלידתו עבה דהא י"א בדבר שאינו בר גיבול משנתן מים חייב כמו שבארנו במלאכת לש ולכן יעשה נכרי:

(יב) ולעשות ישראל דבר שאינו אלא מדרבנן יש מתירין אבל דעת רוב הפוסקים דאסור אלא יעשנו ע"י שינוי וכן נ"ל. ואם א"א ע"י שינוי ולא ע"י נכרי מותר לעשות כדרכו כן ג"ל:

(יג) ואם יש בו סכנת אבר לכ"ע מותר אפילו ע"י ישראל כדרכו בדבר שאין בו אלא מלאכה דרבנן ואפילו אינו הולה כלל אבל מלאכה דאורייתא אפי' יש בו סכנת אבר אסור הוי' מסכנת עין שמחללין עליו שבת דסכנת עין הוא סכנת נפשות. וכל דבר שמותר לעשות ע"י ישראל בחולה שאב"ס נ"ל דאפילו יכול לעשות ע"י נכרי מותר (וע' בכלל הקודם לזה על ח"זה מכה מחללין שבת):

(יד) עין שישותת ממנו דמעות או דם מתחלת החולי יש בו סכנה וכל דבר שמסתפק בחולי שמא יש בו סכנה מחללין שבת דהוי סכנת נפשות (א"ה):

(טו) כל דבר שמותר לישראל מותר אף לישראל אחר לעשות להולה וכל דבר שאסור אסור אפי' ע"י ההולה:

(טז) חולה שאב"ס מותר לומר לנכרי לבשל לו אפילו דברים שאסורים משום בישולי נכרי ומ"מ מה שנשאר למ"ש אסור אפילו להולה עצמו ובשבת אסור לבריא והכלים צריכים הכשר ואפילו כלי הרס כיון דעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן דיו אם מגעילו ג"פ ובדעבד אם בישל בו ויש רוב בתבשיל מותר והמיקל שלא להגעיל כלל לא הפסיד ונ"ל דהישראל לא יתן המאכל בקדרה דאחד נותן את המים ואחד שופת הקדרה הראשון פטור אבל אסור (וע' נ"כ 77 ל"ד) ודוקא בישולי נכרים התיירו ודוקא בשבת דהוי היכר אבל אסור להאכילו שום דבר איסור ואפילו איסור דרבנן או מוקצה בין בחול בין בשבת וע' בנ"א. ולעשות זוף מין עיין בחיבורי חכמת אדם כלל ע"ו סימן י"א דיש למצוא היתר אם צריך החולה לכך הרבה. ומותר דומר לנכרי לעשות תבשיל לקמן שאין לו מה לאכול דסתם צרכי קמן בחולה שאין בו סכנה דמי ומותר להאכילו מוקצה בידיים אם אי אפשר בענין אחר (סג) ועיין בהלכות ברכות כלל ס"ו בדין חינוך קמן:

קבח חיי אדם כלל סמ ע הלכות שבת

(יז) אסור לשום פתילה שקורין (לעפיל) בפי המבעת כדרך שנוהגין למי שהוא עצור אלא בשינוי שיאחזנה בב' אצבעות וכיש דאסור לעשות הפתילה מחלב או (זייף) או מנייר ומכל דבר אלא א"כ יש בו סכנה כמבואר בדין מכה בפשיש סי' מ"ז וכן לעשות (קריסטיר) ואפילו הוכנה מאתמול ולא יערב מים ושמן כדרך שעושין אלא הנכרי ישפוך הכל לתוך הכלי וטוב לעשות הכל ע"י הנכרי או שיעשה הישראל בשינוי (ס"ט ז"ק זמ"ח) :

(יח) אדם בריא מותר לשנות משקין אע"פ שאין דרך בריאים לשנותן ודוקא כששותן לצמאו אבל אם כוונתו לרפואה אסור אבל דברים שדרך בריאים לאכול ולשתות יזעי"פ שמתכוין לרפואה מותר :

(יט) מי שיש לו מורסא שיש בו ליהה ודם או מכה אפילו הוא בריא מותר לפתוח אותו כדי שיצא הליחה והדם אם יש לו צער מזה ודוקא כשאינו חושש אם יסתם תיכף אבל אם כוונתו שיהיה פתוח הייב כדלעיל במלאכת בונה אבל אסור להוך שחיין שע"י החינוך מוציא דם שנבלע בבשר דאינו דומה לליחה ודם שהוא כנוס במורסא משא"כ דם איברים שהוא נבלע וא"כ עושה חבורה ואם היה כבר נקב במכה ונסתם קצת אפ"ה אסור לפותחה וכ"ש להרחיבה ואותן שיש להם (פוטטיקעלע) ובלשון לאטיין (אימפעראטור) מסתפק במ"א אם מותר ליתן לתוכו קטניות כדי שישאר פתוח ומותר להחליף הבגד שעליו דאם לא מחליף יסריח אבל אסור ליתן עליו רטיה ואם יודע שמוציא דם כשמקנה לא יקנהנה דהוי פסיק רישיה (וע' זמ"ח ס"ק כ"ג) :

(כ) צפורן שפרשה ומצער אותו מותר ליטלן ביד אם פרשו רובן דהוי כתלושין ולא גזרו רבנן (ע' לעיל במלאכת גזו סי' ג' ד' בלזיה ענין מותר לדיקן) :

(כא) דין העושה חבורה ושאסור למצוץ דם בפיו מן החבורה ודם שבין שיניו ושאסור לדבק עלוקה שתמצוץ דם ושאסור להניח (לוק זלנז) וכיוצא בו דברים המושכים דם ופשימא לדהוק בידיו על המכה להוציא דם והעושה כן חייב ענין במלאכת הזקט סי' ד' ה' ו') :

(כב) אם מצטער מרוב מאכל ורפואתו להקיא מותר לתחוב ידו לגרונו להקיא אבל ע"י סמים אסור וכיש דאסור לשנות דברים לשלשל מעיו וכחולי שאב"ס הכל מותר :

(כג) אסור להניח בגד על המכה שיוצא דם ממנו מפני שהדם צובע הבגד וכ"ש בבגד אדום (ע' לעיל במלאכת לונע) אבל מותר ליתן עליו קורי עכביש (ח"ר נטס תו"ט דלא כמ"ח) :

(כד) מזהר לאכול שרפים ולגמוע ביצה היה להנעים הקול :

(כה) דין מילה בשבת מבואר בחבורי חכמת אדם (כלל קמ"ט) :

כלל ע. דין רחיצה בשבת (סי' שכ"ז) :

(א) אסרו חכמים לכנוס למרחץ בשבת מפני הבלגין שהיו מחממין חמין בשבת ואומרים מע"ש הוחמן לפיכך גזרו שלא לכנוס אפילו רק להזיע ואפילו לעבור במרחץ במקום שיכול להזיע אסור ולכן הטובלים בשבת אסורים לעמוד במרחץ במקום שיכולים להזיע. ואסור לרהוץ אפילו בחמין שהוחמו מע"ש ואפילו לשפוך המים על גופו להשתטף אסור אבל מותר לרהוץ פניו ידיו ורגליו או שאר איבריו בחמין שהוחמו מע"ש ובלבד שלא ירהוץ רוב גופו ואשה שלובשת לבנים בשבת זיו"ט מותרת לרהוץ במקומות המטונפים ובלבד שלא תרהוץ בבגד שלא תבא לידי סחיטה (סי' שכ"ז) ולפיכך במקום שנוהגין להחם המקוה צריכין ליהדר שלא יהיו רק פושרין דאל"כ אסור לטבול בו (וע' בקצורי סכמת אדם כלל קכ"ג) :

(ב) מותר לשוף ידיו במורסן ובלבד שלא יתן עליהם מים רק שישוף ידיו שובות בהם ואז מותר לכ"ע (וע' לעיל כלל י"ט סי' א' וע' ט"ז ומ"ח) אבל אסור שוף ידיו במלח וכ"ש בבורית שקורין (זייף) ביון דנימוח הוי כגולד וכמו אין מרסקין שלג במלאכת דש (שכ"ז) :

חיי אדם כלל ע עא הלכות שבת

(ג) הנוטל ידיו אסור לחמם אצל האש אחר נטילה לא מבעיא במקום שהים"ב דאסור משום בישול ואפי' במקום שאין הים"ב דהוי כחמין שהוחמו בשבת דאסור ברחיצה אפי' ידיו לבד (סג):

(ד) הרוחץ בנהר גופו או ידיו צריך שינגב גופו או ידיו יפה כשעולה מן הנהר שלא ישארו מים עליו ויטלטל ד' אמות בכרמלית ומ"מ אין מותר לרוחץ בנהר לתענוג אלא דוקא לצורך טבילת מצוה כנדה שאירע ליל טבילתה בע"ש ולא היה באפשר לטבול מקודם וכן מי שראה קרי ליל שבת אבל בלא"ה כבר נהגו לאסור עפ"י פוסקים:

(ה) מותר לטבול בשבת ולקנח א"ע בכתנות או בגד אחר ומותר להביאו לביתו ולא גורנין שמא יסחוט (סי' ע"ח סעיף מ"פ):

כלל עא. דין תיקון מבוי וחצר (סי' ע"ז):

(א) כבר בארנו במלאכת הוצאה דמקום שיש לו ג' מחיצות אעפ"י שמדאורייתא מותר לטלטל בכלו מ"מ חכמים אסרו לטלטל בו עד שיעשה תיקון ברביעית א' חצר וא' מבוי:

(ב) והלכו חכמים בכ"א אחר תשמישו כיון שתשמישי החצר הו': בדבר צנוע ראוי לעשות לו מחיצות יותר סתום ממבוי שתשמישו אינו צנוע מפני שיש בו דיורים הרבה ולכן תיקנו שהחצר שפרוץ במלואו מג"ש עד עשר אמות עושה בצד א' פס רחב ד' טפחים או אם ירצה לתקנו משני צדי הפרצה די בשני פסין שכל אחד משהו וקו"ל דלחי משהו הוי מחיצה וא"כ הוא כאלו היה לו ד' מחיצות ואע"ג דלחי א' הוי מחיצה מ"מ הצריכו בחצר ב' לחיין מטעם שכתבנו כדי שיהיה יותר סתום או פס ד' (ס"ג):

(ג) היה שם מחיצה גמורה ונפרצה במלואה ונשתתיר משני צדדי הפרצה משהו מכאן ומכאן לנתחלה יש להושי לאיסור עד שישאר טפח דדוקא אם מעמיד שם לנתחלה סגי במשהו דיש היכר שהעמידו שם להיתר מה שאין כן בנשתתיר ממילא אין היכר כ"כ. ומ"מ אם הוא לצורך ג"ל דיש לסמוך על דעת המקילין דגם בנשתתיר סגי אפי' במשהו. וה"ה אם נשתתיר מן הכותל רחב ד"ט מצד א'. וכ"ז בחצר (סג):

(ד) אבל מבוי העמידו חכמים אדינא דבלחי א' משהו סגי וכל שכן יותר ובלבד שלא יהיה רחב ד' אמות אם המבוי רחב יותר משמנה אמות דד"א הוי שיעור מבוי ואין כאן היכר כלל ולכן צריך לחי אחר ולהעמידו בצד האחר או שיעשנה מעט עב או דק מהבליטה כדי שיהיה ניכר שהוא לשם לחי דאע"ג דלחי משום מחיצה מ"מ היכר קצת בעינן אבל אם פתח המבוי רק ח' אמות וכ"ש בפתח אף בלא לחי אחר מותר דע"פ הוי פרוץ כעומד וקו"ל דפרוץ כעומד מותר אבל אם העמידו לשם לחי דאית ליה קלא שתקנו לחי למבוי אפי' רחב ד' אמות הוי לחי אבל סמכו עליו לא מהני (סג):

(ה) כל לחי ופס שאמרנו לא יהיה גבוה פחות מעשרה טפחים ויהיה חזק ומהודק שלא ינוד ברוח מצויה ולא יהיה רחוק מן הכותל ג' טפחים דאל"כ אתי אוריא דהאי גיסא ואויר הפתח ומבטלו ואפי' היה הלחי יותר מג' טפחים דל"ש לומר אתי אוריא ומבטלו כיון שהעומד מרובה מהאויר שבצד א' מ"מ "א דצריך לחי אחר וצריך שלא יהיה גבוה מן הארץ ג"ט דכל מחיצה שהיא ג"ט מן הארץ לא נקרא מחיצה:

(ו) אפי' לא היה הלחי קנה שלם מהובר יחד אלא שבתי שברים או אבנים או קורות היוצאים מן הגדר זו למעלה מזו בפתח מג"ש הוי לחי. ואפי' לא העמיד אותו לשם לחי אלא שנודמן לו שם מאליו כשר ובלבד שישמכו עליו מע"ש. אבל לא סמכו עליו מע"ש כגון שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת ובאים עכשיו לסמוך על זה לא. אבל אם לא היה שם לחי אחר מע"ש אעפ"י שלא

קכט

חיי אדם כלל עא הלכות שבת

סמכו עליו בפירוש כאלו סמכו עליו. אבל אם בפירוש לא סמכו עליו כגון שלא שלטלו בשבת העבר ע"י לחי זו לא הוי לחי:

(ז) אפי' אם אינה נראית הלחי בהוץ ובפנים כגון שיש קצת בלישה בכותל ואתה בלישה נראית רק לאותן העומדין בפנים ולא להעומדים הוץ למבוי או שנראית להעומדים בהוץ נגד הלל המבוי ואינה נראית להעומדים בפנים כשר: (ח) עוד יש חילוק בין מבוי להצר דבהצר אין אוסר בה פרצה אלא ביותר מ' אמות או שנפרץ במלואו שלא נשארו גפופין מן הצדדין ואין חילוק אם נפרץ למקום דבקעי בו רבים או לא אבל במבוי אם נפרץ א' מהכתלים שבצד ארכו אם נשאר מן הכותל לצד ראשו פס רוחב ד' טפחים דהוה שיעור סוף מבוי (כ"ל דמקלת מבוי לריך זיהיה ארכו ד' אמות דוקא כדלקמן סי' ט' אך כזו שכבר היה עליו גס מבוי אלא שנספלה סגי בפס ד"ט. ואם לא נשאר פס ד"ט ס"כ הוי כתקלת מבוי ולריך שיעשה פס רחב ד' אמות) וא"כ כיון שלא נתבטל שם פתח מן מבוי זו ולכן אינו אוסר פרצה זו וא"כ ביותר מ' אמות דעד י' אמות נחשב לפתח. ומבוי לא נפסל בפתחים הרבה ואין להושי שמא יקצרו בני רה"ר דרכם וילכנו דרך פרצה זו וא"כ אין להם היכר של לחי דכיון שנשאר שם מבוי על משך זה לא נתבטל תורת לחי ופתח ממבוי זה. אבל אם לא נשאר פס ד' טפחים א"כ נתבטל תורת לחי ופתח ממבוי זה ובני מבוי יקצרו דרכם ללכת דרך הפרצה ולכן אפי' אין בפרצה רק ג' טפחים אוסר. ומ"מ אפי' בנשאר פס ד"ט דאינו אוסר עד עשרה אמות דוקא בלא בקעי בו רבים כגון שנפרץ למקום מקולקל בטיט וכ"ש אם נשתיריו מן היסודות דע"פ מעכב היולד הרבים. אבל בלא"ה אוסר בפרצה ד"ט. ומבוי שנפרץ בראשו ממש דהיינו בכותל שבו הפתח אם מתוקן בקורה והקורה מונח מכותל לכותל אין צריך תיקון אבל אם יש שם אצל אחד מן הצדדים פס והקורה מונח על הפס ונפרץ שם בפס ד' טפחים צריך לחי אצל הפרצה דקורה ע"ג מבוי בעינן ואינו דומה לנפרץ מצדו דלעיל דאוסר בפרצה ג' טפחים דשאני ראשו כיון דמבוי שאין פתח בראשו ד"ט א"צ תיקון אע"פ שבתוכו רחב הרבה (ס"ה נח"ל סק"ג ואלע"ג שנס"ג ס"ג כ' נש"ע דעה א' נסמס ג' טפחים כנר כתב נד"מ כדעת י"א והמיימה שלא הניח נש"ע):

(ט) בד"א דבהצר פרצתו בי"א אם אינו במלואו דוקא שהיה העומד הנשאר ע"פ כמו הפרוץ אבל אם היה הפרוץ מרובה על העומד כל שהפרצה יותר מג"ט צריך לתקן בכנין או בצוה"פ דלעולם לא הוי רה"י עד שיהיו לו ג' מהיצות ואח"כ יכשיר רוח ד' (ע"ה ק"ו ע"ב):

(י) כל התיקונים שבארנו הוא דוקא כשהפתח או הפרצה עד עשר אמות שנחשב לפתח אבל אם הפרצה יותר מעשר אמות בין בהצר ובין במבוי ואפי' יש לה גפופין משני הצדדין לא מהני עד שיעשה שם צורת הפתח שבארנו דינו כלל מ"ח ודע דלא נקרא מבוי להתירו בלחי או בקורה שנבאר לקמן א"כ שיהיה ארכו עכ"פ ד' אמות מרווחים או יותר ויהיו פתוחים לתוכו עכ"פ ב' הצרות ולכל הצר ב' בתים לפחות ולא יהיה בכל פתח פחות מדי טפחים רחבו ושיהיו דיוורים אוכלים בכל בית אע"פ שבאחד דר האב ובשני הבן והבן מקבל פרס מאביו כיון שאוכל בביתו נדונים כשנים ואפי' בא' נכרי ובא' ישראל ויהיה ארכו יותר על רחבו ואם חסר א' מאלו דינו כהצר ואינו ניתר אלא בפס ד' או ב' לחיין או צוה"פ (ס"ג א):

(יא) הצר שארכו יתר על רחבו דינו כמבוי וניתר בלחי וקורה אע"פ שאין הצרות ובתים פתוחים לתוכו הואיל ואינו קרוב לרה"ר אלא פתוח למבוי והמבוי לרה"ר (ס"ד):

(יב) עוד יש חילוק בין הצר למבוי שהמבוי עקום כמין דלת כזה דינו כאלו היה מפולש בעקמומית וצריך צוה"פ בעקמומיתו ובשני ראשיו לכל א' לחי או קורה או שיעשה צוה"פ לכל א' משני ראשיו ובעקמומית עשה לחי או קורה ואם הוא כמין ח' צריך צוה"פ בשני עקמומית ולחי או קורה בשני

חיי אדם כלל עא הלכות שבת

בשני ראשיו וכן אם יש מבוי גדול והרבה מבואות קמנים יוצאים מצדדים אפי' אינן
מכוונים זה כנגד זה עושה לכל שביל צורת הפתח מצד אחד ולחי או קורה מצד
השני אבל בחצר שהוא עקום כמין ד' או ח' אין צריך שום תיקון בעקמומיותו (ס"ז):
(ג) ומתוך מה שבארנו יתבאר לנו שהעייירות שלנו שאין הצירות פתוחים
לתוכו רק שבכל המבואות הבתים פתוחים לתוכה יש לה דין הצר. ומ"ט אם
נפרצה למקום שרבים בוקעים בו כדלעיל סי' ח' צ"ע אם נידונין כחצר או כמבוי
וכיון דבקעי בו רבים דינו כדלעיל במבוי (סי' ס"ה נמ"א סק"ז). ואם העיר מוקף
חומה ורוצין לתקן המבואות שדרים בה יהודים אם המבואות רחבים יותר מעשר
אמות במקום שרוצין להעמיד התיקון צריך צוה"פ דוקא שהרי אפי' בחצר כשפרוץ
למקום האסור לה צריך צוה"פ אבל אם במקום שרוצין להעמיד התיקון אינו רחב
מעשר אמות אע"פ שהמבוי באמצע יותר מ' אמות מ"מ הכל הולך אחר הפתח
והמקום שמעמיד התיקון שם הוא הפתח וא"כ די בב' פסין משהיון כדין הצר
וא"צ ג"כ לתקן בעקמומית דאין זה אלא סילוק דיריון היהודים מן הנכרים ואין
כאן פרצה לרה"ר או לכרמלית כיון שמוקף חומה אבל אם אין חומה סביב א"כ
לכ"ע פרוצה לכרמלית וצריך צוה"פ מצד אחד ומצד השני כשאינו רחב מ"א
סגי ב' פסין משהיון דמ"ג מותר בין שהיה עליהם תורת הצר או מבוי ואם
הצירות פתוחים לתוכה יש לה דין מבוי לגמרי כמו שבארנו (סי' ס"ג) ומ"ט נ"ל
דגם אפילו עיר שאינו מוקף חומה ויש שם בתים והצירות פתוחים למבואות כמו
שהוא בק"ק ווילנא אע"פ א"א לעשות תיקון בעקמומית יתקן רק בכל המבואות
הפתוחות לרה"ר בצוה"פ כדן ובצר השני בלחי אף שא"א לעשות בעקמומית שום
תיקון (וע' נכ"ח):

(יד) נ"ל דבי לחיין צריך להעמידן זה כנגד זה ואם העמידן שלא מכוונים פסול
אבל בצוה"פ אפי' באלכסון מהני. ומ"ט בשעת הדחק יש לסמוך גם בלחיין אף
זה שלא כנגד זה:

(טו) מבוי או עיר שצדה א' נהר או ים אם שפת הנהר או ים משופע שבתוך
שיפוע ד"א כבר גבוה י"ט א"כ נחשב המדרון הזה למחיצה וא"צ שום תיקון ואפי'
כשהמים נקרשין שהרי אנו אין צריכין לעומק המים כיון שהמדרון עד המים גבוה
י"ט אבל אם אין המדרון שיפוע כך אלא שבתוך דיא אינה גבוה י"ט וא"כ נוח
להלך א"כ אין המדרון נחשב למחיצה ומ"מ עומק המים גופה נחשב למחיצה
כיון שיש בעמקו י"ט אך כשנקרשין המים לא נחשב אז כמחיצה. ודוקא בנהר
שאין ספינות עוברות בתוכו דאל"כ כיון דהוי מחיצה הנעשה שלא ע"י אדם אתו
רבים ומבטלי מחיצה וצ"ע ובשיש גשר על הנהר אע"פ שאינה רחב יותר מעשר
אמות א"כ הוי כפרצה דכיון דבקעי בה רבים דינו כדלעיל סימן ו' בפרצות מבוי
וצריך לעשות שם תיקון ואם דרך הנהר להתייבש בימות הקיץ אסור לשלשל בלא
תיקון אפי' כשלא נתייבש דהיישנין שמא יתייבש ויסמכו עליו וכן כשנקרשין בחורף
בפלה המחיצה. ומיהו משמע דוקא בדרכו להתייבש אזי אף בזמן שהוא מלא
מים אסור דהיישנין שמא יתייבש ולא אדעתא אבל מחמת שנקרש בימות החורף
לא גזרינן דהכל נקרש בפעם א' (כן משמע נמ"א וכ"כ נמ"ט נ"ט ס"ז ס"ג יעקב
וכ"י) ונ"ל דדוקא שאין שפת הנהר עומק י"ט לאחר שנתייבש אבל אם לאחר
שנתייבש אפי' נשאר שפתו עומק י"ט מותר לשלשל בלא תיקון כדלעיל ריש
הסי' (סז):

(טז) וכ"ז דוקא שהנהר סמוך לבתים בתוך י' אמות אבל אם המדרון או הנהר
רחוק יותר מ"א מן הבתים נמצא שפרוץ מצדו יותר מ"א וצריך לעולם תיקון מן
הצר וכן אם הנהר המקיף אינו עמוק עשרה טפחים כדן בשפתו הסמוכה לבתים
בתוך י"א אע"פ שמצד השני הוא עמוק עשרה לא מבעי שאם רחב יותר מעשרה
אמות דפשיטא דאסור שהרי פרוץ מצדו אלא אפילו אינו רחב י"א אסור שמא
יבואו לשעות ויאמרו דמותר לשלשל במפולש בלא תיקון שלא יזלו על דעתם
שהחיתר מפני המדרון שמעבר הנהר ומיהו יש אומרים דלא גזרינן:

קל

חיי אדם כלל עא עב הלכות שבת

(יז) אם פתח המבוי רחב יותר מעשר אמות וא"א או שאינו רוצה להטריח בעשיית צוה"פ יכול להעמיד קנים אצל כותל א' פחות מד"ט מן הכותל וכן כל קנה מהבירז והוי כאלו היה הכל סתום ומכ"ש כשיעמיד פס שלם עד שיתמעט הפתח של מבוי מעשר אמות ואעיג דהמבוי נשאר רחב הרבה כיון שבפתח אינו רחב מ"א דינו כאלו היה כל המבוי רק י"א דצריך להעמיד שם לחי דפס זה לא מהני משום לחי שהרי לא נעשה לשם לחי ואין כאן היכר קצת דאעיג דלחי הוי משום מחיצה מ"מ היכר קצת בעינין (רי"ט סי' ס"ג סעיף ל"ג ל"ד):

(יח) עוד יש הכשר אחר למבוי הפתוח ברוח רביעית או אפי' המפולש מבי צדדים שיעשה צוה"פ מצד א' ודינו כסתום וברוח רביעית יניח קורה שרחבה מפה ע"ג הכתלים ואמנם כיון שאין מנהגנו לתקן בקורה לכן לא אכתוב פרטי דיניה . והרוצה לעיין מבואר בסי' שס"ג:

(יט) אעפ"י שקורה המונחת למעלה מעשרים אמה לא מהני דקורה משום היכר ולמעלה מעשרים אמה לייכא היכרא אבל צוה"פ ולחי מהני אפילו כשכותלי מבוי גבוהי יותר מעשרים אמה דצוה"פ ולחי הוי כמחיצה גמורה:

(כ) מבוי שנפלו תיקונו בשבת אם העיר אינו מוקף חומה אסור לשלטל בו דכיון דליכא מחיצות לא אמרי' שבת הואיל והותרה הותרה אבל אם העיר מוקף חומה כדיון בלא פריצות רק שתקנו המבואות לסלק דירות היהודים א"כ כיון שכל העיר דינו כחצר שהרי מוקפת חומה אעפ"י שנפל עכשיו בשבת התיקון אמרינן הואיל והותר למקצת השבת הותר לכל השבת ואם היה קרוב לדאי שנכרים ישברוהו בשבת אסור לאחר שנשבר . ספק אם נשבר מע"ש או בשבת מותר דהוי ספק דרבנן ולקולא . וכבר בארנו בכלל אמירה לנכרי דמותר לומר לנכרי לתקן בשבת אע"ג דהוי מלאכה דאורייתא כדי שלא יבואו רבים לידי מכשול . וזהו דין המבוי . ודין החצרות כשנשבר תיקון המבוי בשבת יתבאר בכלל שאה"ז סימן כ" (סי' ס"ג):

(כא) חצר שנפרץ בפרצה האוסר לכרמלית בשבת כיון שאין כאן מחיצות ל"א שבת הואיל והותרה הותרה (סי' ע"ד):

(כב) רשות הרבים עצמה אינה ניתרת אלא בדלתות י"א דבעינין ב' דלתות דדלת לא השיבה כמחיצה גמורה וי"א דסני בדלת אחד ובצד השניה או לחי או קורה וגם יש מחלוקת ד"א דוקא אם ננעלת בלילה וי"א אעפ"י שאינו ננעלת רק שיהיו ראויין לנעול שאם משוקעת בעפר מפנה אותן ומתקנן שיהיו ראויין לנעול ואחר שעשה התיקון דלתות השוכה כולה כחצר א' ואין מבואותיה צריכי' תיקון (ט"ז). ומימ' לדיון לאותן הפוסקים דאין לנו בזמנינו רה"ר כדלעיל כלל מ"ט סי' י"ג א"כ אין נפקא מינה בזה כן נ"ל:

כלל עב . דין עירובי החצירות ושחופי מבואות וכרכחו (סי' ע"ו עד ע"ז):

(א) תקנו חז"ל דאע"ג שהמבואות והחצרות כתיקונן במחיצות גמורות מ"מ אסור לשלטל בהם מן הבתים לחצרות ומחצרות לבתים וכן מן הבתים למבוי אא"כ ערבו יחד שלפי שהמבוי הוא כמו רה"ר וכן החצרות נגד הבתים הוא כמו רה"ר שכיון שהבית מיוחד לא' והחצר משותפת לכל הדירים בחצר מחזו כרה"ר ואם יהיה מותר לשלטל בלא עירוב יבאו לשעות דמותר לשלטל ג"כ מן רה"י לרה"ר ולפיכך תיקנו שכל הבעלי בתים שבחצר יתערבו יחד דהיינו שכי'א יתן קצת להם ויתנו הכל בכלי אחד דוקא ויניחו הכל בבית א' כיון שדעתו של אדם נגרר אחר המקום שמאכלו שם והוי כאלו דרים בבית זה ונמצא הוי כאלו לא דר בחצר זה אלא אחר ואה"כ יתערבו כל החצרות יחד ויניחו הכל בחצר אחר ונמצא כאלו אין במבוי אלא חצר אחד . ולפי שאין מערבין אלא בככר שלם שלא יבואו לידי מריבה שזה יתן פת שלם וזה חתי' וגם יש עוד חילוקי דינים הרבה לפיכך המנהג הפשוט בכל קהלות שהשמש גובה מכל בעלי בתים מעות (ואפי' ע"י קטן אבל לא ע"י נכרי (מ"א סק"ט) ונ"ל דזה דוקא כשנותנים פת אבל לפי מנהגנו

אין

חיי אדם כלל עב הלכות שבת

אין חילוק) ובמקצת מקומות ביצים ואע"ג דמדינא אם השמש נחתום ונותן הלחם לא מהני במה שהבעלי בתים נותנים לו מעות או ביצים דק"ל מעות אינו קונה מ"מ כיון שמנהגנו שהשמש נותן להרב או לחזן שיזכה בעירוב לכל בני העיר הרי זיכה להם ע"י אחר ומכ"ש כשאינו נחתום ואינו מוכר משלו ה"ז כאלו עשו אותו שליח לערב וזה מהני (ס' ס"ט) ואז השמש קונה קמח או נותן משלו מצה לפי שאינו מתעפש מהר כמו לחם המין שמתעפש במהרה ואפי' אם אינו עושה מצה מכל הקמח אפי' הוא עירוב דלא גרע מאלו אחד מזכה לכולם ואדעתא דהכי נתנו קמחם תחלה והשמש יתן העירוב להרב או לאחר ויזכהו לכל הקהל על ידו ואם שכח ולא זיכה מ"מ מותר שכיון שנבזה מכל בני העיר א"כ נעשה העירוב ממילא ומ"מ רשאי לברך כיון שלא חל העירוב עד שבת. ולפי' למנהגנו שמערבין בע"פ אם שכח ולא זיכה עד י"ט ובי"ט שאסור לזכות יערב בע"ש ומ"מ אם שכח לזכות עד שבת מותר למלטל דמסתמא אדעתא דהכי נתנו קמחם (ס"ו נ"א) ועולה זה המצה במקום עירוב הצירות ושתוף מבואות ומניחין המצה בבית הכנסת (ס"ז) ואם נשבר המצה לאחר שהניחו אפילו קודם שנכנס בשבת ראשונה אם נשאר בו כשיעור כשר כיון דבשעת הנחה היה שלם (ס' ס"ח):

(ב) וראוי להשגיח תמיד על העירוב שמא נתעפש עד שאינו ראוי לאכילה או שמא התליע בתולעים שקורין (מילנין) ולכן יש אנשים שמערבין בכל ע"ש בפת שלהם ומזכין ע"י אחר לכל בני הקהלה וכן הדין בבני יהודים הדרים בשני בתים ובית או הצר ביניהם צריכים לערב יחד או שאחד יערב משלו ויזכה לשני וצריך המזכה שלא יקפיד אם יאכל הכירו מפת שעירב בו ולכן לא יערב בפת שתקן לצורך שבת שאם מקפיד מליהן לו נמצא שאין להכירו חלק בזה ובטל השיתוף (ס"ט):

(ג) המזכה בעירוב משלו יכול לערב אף בפרוסה שהרי אין כאן איבה וגם ראוי שיודיע להם שמערב בשבילם דלפעמים יש למצוא שאינו יכול לערב בלא דעתו ויש בזה חילוקי דיני' (ע"ן ס' ס"ח) וע"י שמודיע יוצא לעולם ומיהו כשמערב לכל העיר א"צ ליה:

(ד) המזכה משלו צריך שיזכה ע"י אחר ואם יש שם איש אחר לא יזכה ע"י אשתו ולא ע"י בנו ובתו אם הם סמוכים על שלחנו אפילו הם גדולים וכ"ש ע"י עבדו ושפחתו הנכנעים אפילו הם גדולים אבל עבדו ושפחתו העברים אפי' קטנים מזכה על ידן דאע"ג דקטן אין בו זכות במידי דרבנן קטן זוכה לאחרים ולא ע"י בתו אפילו אינה אוכלת משלו כ"ז שלא בגרה. ואם אין שם אחר מותר לזכות ע"י כולם הו"ן מבנו ובתו הקטנים הסמוכים על שלחנו דידן כידן. וגדול שיש לו אישה אעפ"י שאוכל על שלחן אביו מזכה על ידיו אפילו לכתחלה דאז עושה הכל אדעתא דנפשיה ולא ע"ד אביו וצריך הזוכה להגביה הפת מפה כדי שיקנה בהגבהה זו (ס"י):

(ה) בשעה שמזכה העירוב מברך אקב"ו על מצות עירוב ואומר בהדין יהא שרי לנא לאפוקי ולעיוולי מן הבתים להצר ומן הצצר לבתים ומבית לבית ומן הבתים למבוי וממבוי לבתים לכל בתי הצירות ולכל מי שיתוסף בעיר הזאת (ס"יא). ואם מערב לכל שבתות השנה יאמר לכל שבתות השנה ולכל ימים טובים. ואם אסור למלטל במבוי רק שמערב ערובי הצרות אצ"ל ומן הבתים למבוי (ס"ב):

(ו) אם זיכה משלו ע"י אחר אעפ"י שלא בירך ולא אמר בהדין אינו מעכב ומותרים למלטל אבל אם לא זיכה ע"י אחר אעפ"י שבירך ואמר בהדין אסורים למלטל בן ג"ל. ואינו דומה לדלעיל סי' א' דהתם נתנו כולם ונעשה העירוב ממילא משא"כ כאן:

(ז) אם אין האיש בבית או אפילו כשהוא בביתו ואינו רוצה לערב אשתו מערבת ונותנת חלק בעירוב אבל אין יכולה לזכות משל בעלה שהיא תתן כל הפת אפילו אם אינו בביתו ומ"מ ממוזנותיה או אם ידוע שאין הבעל מקפיד בדבר מועט מותרת גם לזכות (ס"ג) וע"ש עוד חלוקי דינים בזה:

(ח) שיעור העירוב אם הם י"ח ב"ב או פחות סגי שיהיה ערך כחצי ביצה לכל

קלא

חיי אדם כלל עב הלכות שבת

אחד ואחד ואם הם יותר מ"ח אפילו אלה ויותר סגני בככר שהוא כשמונה ביצים ובדיעבד אפי' רק כששה ביצים (ס"ק) ובכל מיני מאכל מערבין ומשתתפין ואפי' ארבעה וחמשה מינים מצטרפין למזון ב' סעודות ומערבין בפת אורז ועדשים אבל לא בפת רוחן שזה אינו ראוי לאכילה (ס"ו) ולא בעדשים וחטים שאלו אינן נאכלים חיין. ולא בכמהין ופטריות. וכן מערבין בבשר חי אלא דבחי צריך שיהיה בו מזון ב' סעודות ובצלי או מבושל א"צ רק כדי ללפת בו פת מזון ב"ס. זה הכלל כל שמלפתין בו פת שיעורו כדי ללפת בו פת מזון ב"ס וכל שאין מלפתין בו פת שיעורו כדי לאכול ממנו ב"ס ויין חי לא הוי לפתן ושיעורו ב' רביעית וכן שיעור שאר משקין. משתתפין בב' ביצים אפי' חיין בשני רמונים בה' אפרסקים בלטרדא ירק בין חי בין מבושל אבל לא בעלי בצלים ולא בתבלין ובשעת הדחק אפילו בתבלין ונ"ל לא בפלפלין (עיין ז"ל סימן ק"ק צנקה"כ וזימא דף ס"א ע"ג נמוספת סע). ולטרדא האמור בכ"מ הוא ב' רביעית ועוכלא הוא חצי רביעית (רמב"ם ס"א מהל' ערונין) (ס"ו):

(ט) העירוב צריך להיות קיים בין השמשות ויוכל לאכלו כשהוא חשיכה ודאי. ואם סועד והוא לילה ודאי יבצע עליו בלילה או יבצע עליו שחרית אם הוא להם שלם כיון דאיתעביד ביה מצוה חדא. ספק אם היה קיים בין השמשות או לא מותר דאוקמינן אהזקתיה אבל אם ספק אם הניחו עירוב או לא דלא היה לו חזקת היתר מעולם ואפילו אם הניחו רק שהיה מונח במקום שא"א לישלו אא"כ יעשה מלאכה דאורייתא ה"ז כנאבד שהרי אי אפשר לאכלו אבל אם נתנה בתובה ואבד המפתח כיון דאפשר לשבור התיבה או להסיר הצירים דאין זה אלא מלאכה דרבנן קי"ל דל"ג על השבות בהשי"מ (ס"ז):

(י) מערבין ע"ה בין השמשות ובשעת הדחק אפילו כבר קבל עליו שבת כל זמן שהוא יום והוא תוספות שבת ואם הל' י"ט בע"ש אין מערבין ואם הל' י"ט יום ה' ו' וזכור ביום ה' מניח ומתנה אם היום קודש אין בדברי כלום ואם היום הול' יהיה זה עירוב לשבת ולמחר ביום ו' יאמר על אותו פת אם היה אתמול קודש ולא היה בדברי כלום יהיה זה עירוב מהיום ואם היום קודש הרי ערבתי מאתמול ודוקא בפי' י"ט של גלויות אבל בריה לא יכול להתנות דקדושה אחת היא (ס"א):

(יא) אפילו לא עירבו מותר לטלטל בבהכ"נ לא מבע"י כלים ששבתו בתוכו אלא אפי' אם הביאו שם בשוגג כלים מן הבתים מותר לטלטל בכלו דאינו בית דירה ואינו אסור (נמ"א סימן ס"ו ס"ק י' ויש סס ט"ס וכל"ל אפילו צנקה יקיד כו' ואם יש סס אורקים כו' לריכין לערב עם שאר בני קנר כן הוא זש"ל):

(יב) אין החצרות והבתים יכולים לערב יחד אא"כ יש ביניהם פתח או חלון שיוכלו לטלטל מזה לזה דרך הפתח או החלון והפתח והחלון שבין חצירות צריך שיהיה עכ"פ ד"ט על ד"ט ויהיה קצתו אפילו משהו בתוך י"ט לארץ ואז מותר לטלטל אפי' דרך פתחים קטנים ולא יהיה סריגה בהלון דסריגה מבטל החלון ובפחות מד' על ד' לא מהני עירוב ואסור לטלטל כלים ששבתו בבית מחצר זה לזה דרך הורין ומ"מ לפני מנהגנו שעושין העירוב והשיתוף יחד כדלעיל סימן א' הרי נעשו כלם כאלו היו חצר א' ולכן אפי' אין חלון בין החצרות מותר לערב ולטלטל כלי בית מזה לזה (כמ"כ רש"י נערונין ע"א ע"ג ד"ה מערבין דלא כמ"א ס"י שז"ע ס"ק ג' וכבר השיגו ותמה עליו בספר אה"ט):

(יג) אבל בתים ועליות (נעה"ק אסור וצ"ר הכיז צל"ע) הסמוכים זה לזה ולא ערבו בחצר אם יש ביניהם פתח או חלון שהוא ד"ט על ד"ט אעפ"י שהוא למעלה מ"ט לארץ יכולים לערב דביתא כמאן דמל"י דמי (סס):

(יד) הריץ שבין ב' חצרות עמוק י"ט ורחב משפתו לשפתו ד"ט אם נתן נסר לארכו של הריץ במשך ד"ט עד שנתמעט עי"ז מרוחב ד"ט אן שנתן נסר משפתו כמין גשר ורחב הגשר ד"ט הוי כפתח ויכולין לערב יחד וא"ל אין אוסרין זה עי"ז וגם אין יכולין לערב יחד (סס):

(טו) מרפסת (סקורין גלעקע) שהוא דרך לעליות הפתוחים לה ועומדת בחצר ועולים

חיי אדם כלל עב הלכות שבת

ועולים לה בסולם ובני העלויות יורדים ממנה להצר ועוברים לרשות הרבים אינם אוסרים על בני החצר דסולם תורת פתח עליו והוי כבי הצרות ופתח ביניהם שאם רצו מערבים יחד ואם רצו כל א' מערב לעצמו. ובלבד שיערבו כל בני מרפסת לעצמן כדי שתהא רגל המותרת במקומה אבל אם לא ערבו בני המרפסת לעצמן א"כ הם אסורים לשלשל במקומן ורגל האסורה במקומה אוסרת ג"כ שלא במקומה כדלקמן סוף כלל ע"ג סימן י"ט:

(טז) אם לא ערבו יחד וערבו לעצמן ויש בהצר תל או עמוד שהוא משותף בין שניהם כל שלזה תשמישו בנחת ולזה בקשה לא מקרי רק רשות לזה שתשמישו בנחת ואם שניהם שוין הן בנחת כגון ששניהם משתמשים ע"י פתח או שלשניהם הוא בקשה א"כ רשות שניהם שולטת בו ואוסרין זה על זה. ואיזה הוא קשה בין שהמקום ההוא גבוה ממנו י"ט נמצא שצריך לזרוק או שהמקום ההוא נמוך ממנו י"ט וצריך לשלשל לשם כל זה הוא קשה ולכן אם התל והעמוד אינם גבוהים י"ט וגם למרפסת אין גבוה י' דהוי לשניהם בנחת דכל פחות מ"י הוי בנחת הרי שניהם אסורים להוציא לשם כלי הבתים ואם הם גבוהים מקרקעית החצר י"ט ובתוך עשרה למרפסת והם בתוך ארבעה טפחים למרפסת וא"כ לבני מרפסת הוא בנחת ולהצר הוא בקשה ולכן בני מרפסת מותרין ובני הצר אסורין. ואם היה רחוק מהמרפסת ד"ט או יותר אעפ"י שגבוהים י"ט מן החצר ולתוך י"ט למרפסת הוי לשניהם בקשה דהיינו לבני החצר ע"י זריקה בגובה ולמרפסת מכה הפלגה ד' טפחים ולכן שניהם אסורין אבל אם הוא מופלג מן המרפסת ד"ט וגם גובה י"ט מותר לבטל החצר שאין אדם אוסר דרך אייר (ועיין כ"ז בס"י ע"ה נח"ל ונ"ט):
(יז) בור שבין ב' הצרות שלא ערבו אסור למלאות ממנו בכלים של בית אא"כ עשו תיקון דהיינו שיעשה מחיצה עשרה טפחים למעלה מן המים וצריך שיהיה טפה מן המחיצה יורד בתוך המים או שיעשה המחיצה כולה בתוך המים רק צריך שיהיה טפה יוצא ממנה למעלה מן המים כדי שתהיה ניכרת רשות זה מרשות זה. או אם עשו על פי הבור קורה רחבה ד' טפחים זה ממלא מצד הקורה וזה ממלא מצד השני דלא אויל דלי יותר מד' טפחים ואע"ג דעריבו מיא מתחת הקורה קל הוא שהקילו הכמים במים אבל מותר למלאות בכלים ששבתו בחצר ובלבד שלא יכניסם לביתו כדלקמן סי' כ"א (ע"ו):

(יח) בור שבאמצע שביל שבין ב' הצרות י"א דאם מופלג מכותל זה ד' טפחי ומכותל זה ד"ט ואין ההצרות פתוחות לשביל בפתחים רק שמשתמשים דרך הלונות וא"כ כיון שהוא מופלג כ"כ הוי תשמישין רק דרך אייר ואין אדם אוסר דרך אייר ואין צריכין שום תיקון אבל אם אינה מופלגת אלא בפחות מד' טפחים הוי תשמישין בנחת ואוסרין זה על זה וי"א דאפי' ההצרות פתוחות לשביל כיון שאין ממלאין רק דרך הלונות ולכן בין שהיו מופלגות מזה ד' או בפחות מכאן כיון שאין משתמישין רק דרך אייר השביל ולא דרך הפתחים א"צ שום תיקון (ועי' נ"ז סימן ע"ג):

(יט) בור שבין ב' הצרות שחצר א' דר בו נכרי וחצר א' דרים בו כמה ישראלים בשעת הרחוק יש לסמוך על הרא"ש דבין יש ביניהם פתח או חלון ורחב ד' על ד' בתוך י' או פחות מד' על ד' למעלה מ"י ממלאין ממנו וא"צ לשכור מנכרי כיון שאין לנכרי דריסת רגל עליהם אינו אוסר (נ"י נ"ס ר"ע ע"ה):

(כ) דין בית הכסא שבין ב' הצרות או בתים שלא ערבו נתבאר לעיל כלל נ"ה:
(כא) כיון דאמרינן דתקנו ע"ה דנחשב כאלו כולן דרים בבית ובהצר שמונה שם העירוב לפיכך צריך שיהיה העירוב מונה במקום שיכולין כולן להביא העירוב אצלם בהש"מ לפיכך לפי מנהגנו שמוניחין העירוב בבהכ"נ אם לא תקנו המבואות שבעיר ואין פתוח לחצר בהכ"נ עכ"פ שני בתים שדרים בתוכם ב' בעלי בתים שיש ביניהם פתח או חלון שהוא ד' על ד' אין בערובן כלום והמברך מברך לבטלה (סימן ע"ו נ"ט ו"א ס' סימן ע"ה):

(כב) ולפיכך אם נשבר תיקון המבוי מעיש אותן הבתים שיכולין להביא אצלן העירוב

קלב חיי אדם כלל עב עג הלכות שבת

העירוב מותרין לשלטל אבל שאר החצרות והבתים אסורים לשלטל מבית לבית הבירו או בהצר שבי בעלי בתים דרים בו ואפי' לא נשבר אלא התיקון מהמבוי שבהכ"נ בתוכו ושאר מבואות שבעיר לא נשבר תיקונם אפי' כולם אסורין שהרי אין יכולים להביא העירוב אצלם (סג) :

(כג) וכן אם נאבד או נתעפש או התליע העירוב בע"ש ולא נודע עד שבת בענין שלא עשו עירוב אחר אסור לשלטל בכל החצרות והבתים (סס) :

(כד) אבל אם נשבר תיקון המבוי בשבת אפי' בעיר שאינה מוקף הומה אע"ג דאסור לשלטל במבוי כדלעיל כלל הקודם סימן כ"י מ"מ מותרים כלם לשלטל בחצרותיהם ובבתים אע"ג דאין יכולים להביא העירוב אצלם דבזה אמרינן שבת כיון שהותרה הותרה לכל השבת וכן אם ערכו כדין שהיה פתח או חלון ביניהם ונסתם החלון בשבת מותר כיון שהותר למקצת השבת ומותרים להשתמש דרך גובה הכותל וחורים שביניהם ואפי' אם עירב לשנה ונסתם הפתח בחול ונסתח בשבת ואפי' אם סתם בכוננה אפי' כיון שנפתח בשבת מותר כיון שהיה ראוי בע"ש לפתוח שהרי היה עומד לכך שיהיה פתוח ואם נפסק הצוה"פ קודם שבת ותקנו אותו בשבת אם אמרינן דחור העירובי חצרות למקומו (עיי' כ"א ס"ו א' כל זה תמלא נמ"א ס"ס ס"ה סקט"ו נסימן ע"ד) ואם חל יום טוב יום ה' ו' מהרי"ק מתיר אפי' נשבר ביום ה' ומ"א אוסר אפי' היה יו"ט ראשון ביום ו' ונשבר ביום ו' (מ"א ס"ו ע"ג ס"ק ד' וכו"ט) :

(כה) מה שהצריכו לערב ע"ה הוא כדי שיוכלו לשלטל כלי בית לחצר ומחצר לבתי החצר השני אבל כלים ששבתו בהצר מותר לשלטל בהצר ואפי' מחצר זה לחצר הבירו וכן מחצר לקרפף שלא הוקף לדירה כמבואר לעיל בדין קרפף כלל ג"א ולמבוי שמתוקן כדין דכיון דכל אלו אין תשמישן תדיר לא הצריכו חכמים לעירוב ולכן אפי' לא ערכו בחצרות ולא נשתתפו במבוי מ"מ מותר לשלטל כלים ששבתו בחצרות או במבוי מחצר למבוי וממבוי לחצר ומחצר לחצר ובלבד שלא ישלטל כלים ששבתו בבתי למבוי (ע"ג) :

(כו) אם הניחו העירוב בא' מבתי החצר . הבית שמניחין בו העירוב אי"צ לתת חלק לעירוב (ע"ג) :

(כז) כיון שיש הרבה חילוקי דינים כשכולן נותנין חלק בעירוב מה שא"צ לכל זה אם א' מזכה לכולן לכן הרוצה לזכות רבים וגם להתיר עצמו יערב משלו ויזכה לכלם על ידי אחר כמבואר לעיל בכלל הקודם :

(כח) הצד הפתוח לבי מבואות אם נתנו השני מבואות שתופן בהצר זה בכלי א' ה"ל כולן כאחד ומותרין כלם לשלטל אף במבוי אבל אם בני החצר הוליכו עירובן לשניהם מותרים כל אחד לשלטל ממנו למבוי וממבוי לתוכו אבל אסור לבני מבוי זה לשלטל כלי הבית למבוי האחר דרך החצר אבל כלים ששבתו במבוי עצמה מותר לשלטל כדלעיל סימן כ"ה ואם לא שיתף עם שום אחד מהם אם הוא רגיל עם שניהם לצאת ולבא בחול דרך עליהם אוסר על שניהם , ואם הוא רגיל עם האחד ועם השני אינו רגיל אותו שרגיל אוסר ושאינו רגיל אינו אוסר ואם שיתף עם אותו שאינו רגיל הותר הרגיל לעצמו אם שתפו ביניהם וכן אם היה רגיל עם שניהם ושיתף עם אחד מהם מותר השני שהרי סילק עצמו ממנו ואם המבוי שרגיל בו שתפו ביניהם ואותה שאינו רגיל לא שתפו והוא לא שיתף לא עם זה ולא עם זה דוחים אותו אצל שאינו רגיל ויסתלק מאותו שרגיל כדי שיהא מותר כיון שהוא אינו מפסיד בדבר שהרי לא שיתף עמהם ויש ריוח לאחרים שעל ידי זה יהיו מותרים כופין אותו על מדת סדום (ס"ו ע"ג) :

כלל עג. דין באיזה ענין צריכים ע"ה (ס"ו ע"ט) :

(א) כבר בארנו דשני בע"ב הדרים בב' חדרים צריכין לערב יחד ע"ה ואם לא ערכו אסורין להוציא מבית לבית ואם יש (פלאר הויז) ביניהם אסורין להוציא כלי הבית (לפלאר הויז) וכן להיפך וכן אם יש להם חצר בשותפות אסורין להוציא

חיי אדם כלל עג הלכות שבת

מבית לחצר ולהיפך ואמנם אין אוסרין זה ע"ז אלא עפ"י י' תנאים שנבאר (ב) שלא יהיה א' בית שער לחבירו ובית שער הוא כשהבתים א' לפנים מחבירו ואין לפניו דרך לצאת לחצר או לרה"ר אלא דרך בית החיצון וקיי"ל דבית שער לא נקרא דירה לענין זה וכן אכסדרה ומרפסת שבחצר אינו אוסר על בני החצר שאינם חשובים דירה (ט"ז סעיף ט'). וכן סוכת ההג בהג ואעפ"י שיש לבית שער או לסוכה ד' דפנות גמורות ותקרה. אבל הדר בבית התבן בבית העצים בבית הבקר ובית האוצרות כל אלו חשובים דירה ואסורים (סז). (ג) אם השכיר או השאל הדרו לחבירו ויש לו בו תפיסת הדר ליתן שם כל"י להניח בחדר שהשכיר או השאל דברים שא"א לפנותן בשבת בין מהמת כובדן או מהמת שהן מוקצין וא"כ נחשב כאלו שניהם דרים בחדר א' ואין אוסרין דה"ל השוכר או השואל כאלו הוא אורה אצל בעה"ב (סעיף ז') ולפיכך גם הם מותרים להוציא מבתיהם לחצר אע"פ שלא נתנו עירוב וכן סתם הב"י וי"א דווקא כשאין דיוורים בחצר אלא הם אבל כשיש דיוורין אחרים וא"כ צריכין האחרים לערב עכ"פ עם הבע"ב ולכן אם מניחין האחרים העירוב בבית בעה"ב אזי השוכר או השואל א"צ ליתן לעירוב וכ"ש אם הבעה"ב מוכה משלו לכל בני החצר דדי בזה אבל אם הבעה"ב מולך עירובו אצל האחרים אומרים מינו דהני אסרי הני נמי אסרי. ואם אין הבתים שלו לא קנויות ולא שכורות ולא מושאלות אלא שיש לו בהן דברים המוקצין אוסרים זה על זה שהרי הוא אינו כבעה"ב והם אינם אורחים (סס סעיף ז'). (ג) כ"ש אורה גמור שנתארה בחצר אפי" בבית בפ"ע כל שאינו קובע דירתו שם אלא לשלשים יום שאינו אוסר (סעי' ז'). (ד) שיהיה כ"א אוכל בחדרו אבל אם כולן אוכלים בבית אחד כל אחד על שלהנו אעפ"י שישנים כ"א ומשתמשין כל תשמישן בחדר בפ"ע אינו אוסר דקיי"ל מקום פיתא גורם ר"ל אם הלוקין באכילה או אוסרין. גם בזה יש חילוק כמו בסימן ב' אם העירוב בא אצלן או שהם מוליכין העירוב באחד משאר בתי החצר או שאין דיוורין אחרים בחצר. (ה) שיהיה לכל הדר מחיצות גמורות לאפוקי אם חלקו הדר אחד במחיצות שאין מגיעות לפחות מג"ט לתקרה או אפי" מגיעות לתקרה אלא שהם מחיצות גרועות מסדינים וכיוצא בהם אם מוליכין העירוב לבית אחר יש ג"כ החילוק כמו בסימן ב' ואם אין דיוורין אחרים בחצר אין צריכין עירוב כלל כיון שהם מחיצות גרועות (סעי' ג'). (ו) שיהיה החדר מושכר לחבירו אבל אם השאל לחבירו הדר ואופה ומבשל בבית המשאיל אעפ"י שאוכל בחדרו משלו מ"מ אמרינן אדעתא דהכי לא השאל לו וכיון שגם עושה כל צרכיו בבית המשאיל נעשה כאורח (סס). (ז) שלא יהיה נגדר דעתו אחר חבירו כגון בן אצל אביו ותלמיד אצל רבו ועבד ואשה אף עפ"י שיש לכל אחד הדר בפ"ע אע"פ שאין שום שייכות לאביו ולרבו ולבעל להדרם וגם אוכלים בחדרם אם האב והרב והבעל נותנין להם פרס דהיינו שנותנים להם מאכלם בין מאכל או מעות לקנות מאכלם נחשבים כאחד מבני ביתו ואם הם דרים בחצר לבדם אינן אוסרין ואם יש גם דיוורין בחצר דינם כמו שמבואר בסימן ב'. (ח) שלא יהיה להם שום שותפת בפת אבל אם יש להם פת א' בשותפות בא' מן הבתים אפי" בבית התבן ובית הבקר שקורין (טטל) סומכין עליו משום עירוב אבל אם מונח בחצר לא שהרי העירוב צריך שיהיה מונח דוקא בבית אבל לא בחצר (ס' ס"ז סעיף י"ב). (ט) שידור בו הבירו בשבת אבל אם הניח ביתו והלך לשבות בחצר אחרת אעפ"י שבשבת חזר כיון שבשעת קניית העירוב לא היה דר כאן והסיה דעתו מלדור כאן קיי"ל דירה בלא בעלים לא הוי דירה. (י) נ"ל שבית שאין בו ד' אמות על ד"א הדר שם א"צ עירוב ואינו אוסר וצ"ע. ומעכשיו נבאר פרטיהם:

(ב) הא דאמרינן דבית שער לא הוי דירה דוקא כשיש שני הדרים בפנים אבל אין רק הדר אחד לא חשיב כולי האי שנאמר דהוי בית שער לחדר א' דבית שער דיהיד לא שמי' בית שער. ונ"ל דאפי' יש לפניו כמה הדרים ולחיצון הדר אחד כיון

חיי אדם כלל עג הלכות שבת

כיון שאין דר בחדרים הפנימים אלא בעה"ב א' נקרא החיצון בית שער דיהוד ואוסר (ט"ע סעיף ג')

(ג) בעה"ב שיש לו הרבה חדרים בחצרו והשאלין או השכירם לאנשים אחרים אם שייר לעצמו רשות שיכול להניח שם בקביעות משלשלין שלו אפי' אין לו רשות רק בפנה א' ולא בכל הבית והניח שם בבתיהם דברים שאין דרכן ליטולן בשבת בין מהמת כובדן שייר טורה לפנותן או שהם דברים המוקצים היו כאלו דר עמו בבית והשואל והשוכר נהשבין רק כאורחים ואינן אוסרין ומותר למלטל להם ולבעה"ב בחצר בלא עירוב. ומ"מ אם יש גי' דיוורן אחרים בחצר שאוסרין על בעה"ב ומנהיגין העירוב אצלם כדלעיל סימן א' אמרינן מגו דהני אסרי הני נמי אסרי וצריכין לערב אבל אם אין לבעה"ב תפיסת הוד בביתם כגון שאין לו רשות להניח משלשלו בביתם אפי' שאינן מקפידין זה ע"ז מ"מ כיון שלא שייר לעצמו זכות זה או אפי' ששייר לעצמו זכות זה והניח שם דברים שאפשר שיצטרך בעה"ב להשתמש בהם בשבת או להוציאן מביתם מהמת איזה סיבה לא היו הנך אורחים לגבי בעה"ב וצריכין לערב (סג) כן נ"ל:

(ד) בר"א דמהני תפיסת הוד כשהיו הבתים שלו קנויות או שכורות אבל אם שגרו בתים מנכרי אדעתא דהכי בשבילו ובשביל חבירו אפי' שהאחד לבדו שגרו מן הנכרי ונתרצה שידור חבירו אצלו הרי הוא רק כשליח מהחבירו לשכור ולא יכול לסלק את חבירו ולא מהני מה שיש לו בו תפיסת הוד אם לא ששכר מתחלה הבתים בשבילו לבד ואח"כ השכיר לחבירו ושייר בו תפיסת הוד (עיין צנ"י נגט סכ"ג) וכ"ש דלא מהני תפיסת יד אם כל א' קנה או שכר או שאל בית לעצמו (סס): (ה) אורה שנתארה בחצר אפי' שגרו בית בפ"ע ואוכל בפ"ע אם לא נתארה אלא לשלשים יום או פחות אינו אוסר על בני הצד והוא והם מותרים בלא עירוב ואפי' הם אורחים הרבה וכ"א דר בבית בפ"ע ודוקא כשייש שם בעה"ב א' שדר שם בקבוע דנעשים כלם אורחים לגביה ובטלים אבל אם אין שם בעה"ב כלל רק שכולם אורחים וכ"א יש לו חדר בפ"ע שאוכל שם אפי' אינם נחים ישם רק שבת א' אוסרים זה ע"ז וצריכין לערב (סס נס"י ט"ע וס"ל ט"ז):

(ו) ולכן הסוחרים הנוסעים ונודמנו לשבות בעיר המוקפת חומה וישראל א' דר בו בקביעות והאורחים מתאכסנים ב"א בבית בפ"ע ואוכלים שם לא מבטיא אם מתאכסנים באותו חצר שהישראל דר שם אפי' שיזכרום ההודים שבהצר מן נכרי בעל החצר דאמרינן שכלם בטלים לגבי בעל הבית ונעשו כולם אורחים ואינן אוסרין זה ע"ז ולא על בעל הבית ולא בעה"ב עליהם ואפי' אם מתאכסנים בחצר אחרת מ"מ אמרינן דכולם בטלים לגביה ואז מותרים למלטל אפי' בכל העיר אם העיר מוקפת חומה או שנתקן כדן תיקון מבואות ואם דרים באותו עיר ב' בעלי בתים וא"כ עכ"פ אסורים הבעה"ב למלטל בעיר כדן הצד שיש בו ישראלים אפי' שכרו מכל נכרי ונכרי כדלקמן כלל ע"ה וא"כ אם מתאכסנים בחצר של ישראל ודאי בטלים לגבי ומותרין למלטל בחצר אבל אם מתאכסנים בחצר של נכרי אם ערבו ושכרו הבעלי בתים א"כ כל העיר כהצר אחד ובטלים אבל לא ערבו ושכרו מן הנכרים הבעה"ב נ"ל דהאורחים אוסרים זה על זה (ואם אין העיר מוקפת חומה ומתאכסנים בקלר חקרת ל"ע אם אעפ"כ אמרינן לנעשו כולם אורחים) (סז):

(ז) ואם אין ישראל דר באותו עיר והאורחים יש להם לכ"א חדר ששכר מן הנכרי ואוכל שם ואין להם שותפות בלחם שאוכלים אפי' שכלם מבשלים בבית הנכרי כיון שכ"א אוכל בחדר צריכין לערב ואמנם אם לא שכרו החדרים מן הנכרי אלא שהנכרי משאל להם לכל אחד חדר בפ"ע ואפי' אופין ומבשלין כל אחד בחדר שלו צ"ע אם צריכין לערב. וכ"ש כשאופין ומבשלין כלן בבית הנכרי צ"ע ונ"ל דיערבו בלא ברכה. ובריעבד נ"ל דבאופין ומבשלין יחד ובענין המבואר בכלל ע"ה סימן י"ג מותרים למלטל (וע' נכ"א ס"ל ד' וסי' ק):

(ח) וכ"ז מדינא אבל ירא שמים ראוי להחמיר על עצמו שהאורה לא יוציא

חיי אדם כלל ענ הלכות שבת

כלי ביתו לחצר או לעיר אבל הבעה"ב הדרג שם בקביעות לכ"ע מותר להוציא מביתו דאין האורח אוסר על בעה"ב (מ"ח סי' ס"ב):
(ט) ודע שבמקום שצריכין לערב יחד צריכין ג"כ לשכור הרשות מן הנכרי כדלקמן כלל ע"ה:

(י) בית גדול שחלקוהו במהיצות אם אין המהיצות מגיעות לתקרה אפי"ה הם מהיצות קבועות וגמורות אפי"ה נחשבים כאלו הן רק הדר א' לכל דבר ואם המהיצות מגיעות לתקרה או אפי"ה רק לפחות מג' לתקרה ויש עוד דיוורין אחרים בחצר וכיון דעכ"פ צריכין לערב אם מניחין העירוב בא' מבתיים שבהצר צריך כל הדר וחדר ליתן עירוב ואפי"ה אם המהיצות רק מסדינים וכיוצא בו רק שעשו בענין שיכולין לעמוד ברוח מצויה ואם אין דיוורין אחרים בהצר אפי"ה לערב כלל כיון דהמהיצות אינן קבועות נחשב כאלו הכל הדר א' שהתקרה מהבית ואם היו מהיצות גמורות וקבועות מנסרים וכיוצא בו ומגיעות לפחות מג' לתקרה אפילו אין דיוורין אחרים בהצר נ"ל דצריכין לערב ויעירבו בלא ברכה ואם יש ג' מהיצות גמורות ורוח רביעית פתחה לגמרי יערבו בלא ברכה ואם יש שם צוה"פ חשוב דירה גמורה (ע"ט):

(יא) בעה"ב שיש לו סופר או מלמד וכיוצא בו שהשאל ליהן בית בחצרו אפי"ה לזמן ארוך אעפ"י שאוכל וישן שם ועושה שם כ"צ אם אופה ומבשל בבית בעה"ב הרי הם כבני ביתו ואפי"ה לערב דכיון דאיכא תרתי שמשתמשים בצרכי אכילה בבית בעה"ב וגם הבית אינו מושכר להם רק מושאל להם מסתמא לא השאלו אדעתא שיאסרו עליו אבל אם החדר מושכר לו אעפ"י שהוא מקבל פרס מבעה"ב לא מהני אא"כ יש לבעה"ב תפיסת היד בבית כדלעיל סי' ג' (סג):

(יב) ודוקא באלו שאין נגרר דעתם אחר בעה"ב לא מהני שמקבלים פרס מבעה"ב אבל בן המקבל פרס מאביו ותלמיד מרבו ואשה מבעלה ועבד מרבו אעפ"י שיש לכ"א הדר מיוחד שאופה ומבשל שם ואוכל וישן שם לא מבעיא אם אוכלין ממה שמבשל האב והבעל והרב דאפי"ה לעירוב אלא אפי"ה אם רק מקבלין מעות לקנות בהם צרכי אכילה אעפ"י נחשב כאלו דרים בחדר א' ונחשבים מבני ביתו דאלו נגרר דעתם אחר מי שמספיק צרכיהם (סד):

(יג) כלל'א דמילתא ב' שכנים שדרים בבית אחד ואין שם דיוורין אחרים בחצר אם אין המהיצות מגיעות בפחות מגיש לתקרה אינן אוסרין זה על זה. ואם מגיעות לתקרה או ב' בתים גמורים אם השכיר הדר א' לחבירו אעפ"י שאופה ומבשל הכל בבית המשכיר ואפי"ה ג"כ מקבל פרס ממנו על הוצאתו אוסרין זה על זה (ע"ו סימן י"ב) אא"כ כשהתנה עמו ושייר לעצמו זכות שיכול להניח שם הפציו הכבדים שאפי"ה לפנותן בשבת או דברים המוקצין (ע"ו סי' ג') דאז כיון שיש לו תפיסת היד נחשב כאלו הוא דר שם. או כשאוכלין כולם בבית א' אעפ"י שכ"א אוכל על שולחן בפני עצמו וגם לפעמים פורסין וילון לפניהם כשרוצין לעשות דבר צנוע כיון שאין שם מהיצה בקביעות ואעפ"י שכ"א ישן בחדרו אינם אוסרין (סימן ט'). וכן אצל אביו אפילו אוכל וישן בחדר בפני עצמו אם מקבל פרס מאביו בין להם בין מעות אינו אוסר (סי' י"ג). ואם משאל הדר לא' ואופה ומבשל בבית המשאל כיון דיש ב' דברים אחד מסתמא לא משאל לו שיאסור עליו ועוד שמבשל ג"כ בביתו לעולם אינו אוסר:

(יד) נ"ל דהדר בבית שאין בו ד' אמות על ד"א אינו אוסר ואם יש בו כדי לרבע די' על ד' נ"ל דיניה בלא ברכה:

(טו) אפי"ה דלכתחלה צריכין לערב דוקא בפת מ"מ נ"ל דאם מבשלין יחד קדרה א' סומכין ע"י משום עירוב בדיעבד אם שכחו ולא עירבו אבל אם עשו דבר מאכל יחד והלקו ובשלו כ"א בקדרה לבד אינו מועיל ההעירוב שהם שותפין בו צריך להיות בכלי א' דוקא בין השמשות:

(טז) המזמין שכיניו הדרים עמו בחצר ובמבוי ומסובים שם ואוכלים מבעוד יום וקדש עליהם היום אעפ"י שאוכלים משל בעה"ב וקיי"ל דצריך לזכות דוקא

ע"י

קלד

חיי אדם כלל ענ הלכות שבת

ע"י אחר מ"מ כיון שאוכלים עבשיו בניתו הזמנים היו כאלו זכו כולם בפת וסומכין עליו באותו שבת משום עירוב (ש"ו סעיף י"א כ"כ הנ"י ע"כ נ"ס רש"י ור"ע"ג דה"מ"מ חולק קי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב וכ"כ שם מוס' כ"כ דף ע"ג) אבל אם אינם מסובים שם מע"ש נ"ל דאע"ג שהזמנים שיאכלו עמו בשבת לא אמרינן דהוי כזבו בו (דל"כ ק' ממתניתין דמי זימין אללו אורקיס לא יוליכס כו' אל"כ זיכה להם מכותיהם מעי"ט אצ"כ כמו שקלקתי);

(יז) אחד מבני חצר שהניח ביתו והלך ושבת בחצר אחרת אפי' היתה סמוכה להצרו והסיה לבו מביתו שאין דעתו לחזור לביתו בשבת בין שהלך בע"ש או בשבת ולא עירב אינו אוסר ואפילו אם חזר בשבת אינו אוסר דאין דרך ישראל לשנות דירתו בשבת ואם בן אמרינן הואיל והותרה הותרה (ש"ע"א) משא"כ בנכרי כדלקמן (כלל ע"ה ס"ל כ"ה). ואם מת א' מבני החצר בשבת אם ערבו אפי' ירשו א' מבני השוק אינו אוסר ואם לא ערבו אם ירשו א' מן השוק בין שמת בשבת או בערב שבת כל זמן שאינו בא לדור עמהם אינו אוסר אבל אם בא לדור עמהם אוסר דדוקא כשדר בחצר זה והלך לו אמרינן דכבר הסיה דעתו משא"כ בזה שלא דר כאן. וא' מבני חצר שהיה גוסס אעפ"י שאינו יכול לחיות בו ביום אוסר עד שיערבו בשבילו ואפי' מת בשבת אוסר ואעפ"י שערבו אוסר שאין העירוב ראוי להתקיים כל השבת דרוב גוססין למיתה. וקטן אעפ"י שאינו יכול לאכול כזית אוסר (ש"ע"א); (יח) כבר כתבנו שהחכמים אסרו להוציא מן החצרות למבוי אעפ"י שהעיר מוקף הומה או שתקנו המבואות כדון אפילו הכי אסור להוציא למבוי אם לא שישתתפו יחד הבתים או החצרות הפתוחים למבוי ולפי שאין מנהגנו לעשות שיתוף לבד כי העירוב שאנו עושין בפת אנו סומכין עליו משום עירוב ומשום שיתוף ולכן אינו מן הצורך להאריך בזה אך דע ככל משפטי חצר לענין הבתים כן הוא דין המבוי לחצרות כי המבוי לחצרות כחצר לבתים ולכן אם יש רק חצר א' במבוי אפי' דרים בו הרבה בעלי בתים כיון שערבו יחד או אם אינן צריכין לערב מותרו להוציא מן הבתים והחצרות למבוי ואם לא ערבו בחצרות מ"מ מותר לשלטל במבוי כלום ששבתו בתוכו. כללו של דבר שהחצר נחשב למבוי כבית לחצר בין שדר בכל החצר בעה"ב א' או שדרים בתוכו הרבה בעלי בתים נחשב כאלו היה רק בעל הבית א' (ש"ו ס"ז ע"כ"פ);

(יט) קי"ל רגל האסורה במקומה אוסרת ורגל המותרת במקומה אין אוסרת כגון שני הצירות זו לפני זו והפנימית אין לה פתח למבוי והריסת הרגל שלה רק דרך החיצונה ויש פתח ביניהם ולכן אם רצו מערבין יחד ואם לא ערבו יחד אלא שערבה פנימית לעצמה ולא החיצונה או שערבה כ"א לעצמה ושכח אחד מן החיצונה ולא עירב א"כ הוי כלא עירבו מ"מ הפנימית מותרת והחיצונה אסורה שאין החיצונה יכולה לאסור עליה שאין לה דרי"ה עליה. ואם ערבה החיצונה ולא הפנימית או ששכח א' מפנימית ולא ערבו שתיהן אסורו' שכיון שלא ערבו הפנימית הוי רגל האסור' במקומ' ואוסרת עם דרי"ה שלה על החיצונה ואם ערבו זו לעצמה וזו לעצמה כל אחת מותרת במקומה. עירבו ביחד ונתנו עירובן בחיצונה ושכח א' בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירבו שתיהן אסורות עד שיבטל רשות כדון א' מבני חצר ששכח ולא עירב. ואם נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות דל"ל בחיצונה אהדא לדשא ותשמש שהרי אין העירוב אצלם אבל אם שכח אחד מן החיצונה ולא עירב הפנימית מותרת דיכולה היא להסתלק מהחיצונה דאהדא לדשא ותשמש ואע"ג דגם החיצונה ערבה עמה ודומה כאלו יש לחיצונה דרי"ה בפנימית מ"מ הוכל הפנימית לומר לתקוני שתפתך ולא לעותי. ואם יהיה דר בפנימית או רבים שאינם צריכים לערב כמו שנתבאר. לעיל אפילו דרים שנים בחיצונה וערבו השנים יחד אין היחיד שבפנימית אוסר עליהם דהוי רגל המותרת במקומה והיה ג' הצירות זו לפני זו ויחיד בכל אחת דהוי רגל המותרת במקומה אינו אוסר ואם היו ב' בפנימית ולא ערבו הוי רגל האסורה במקומה ואוסרים על היחידים (ש"ע"פ);

חיי אדם כלל עד הלכות שבת

כלל עד. דין אם לא עירבו. איזה תקנה שיוכלו למלטל מביית לבית.

(ס' ע"פ ע"פ ה')

(א) אם לא ערבו יש תקנה שביטל א' לחבירו ואפי' הם רבים בחצר יבטלו כלם רשותם לאחד ואם כן כל החצר שייך לזה שנתבטל לו וכולם נחשבי כאורחי. וכבר כתבנו שאורח אינו אסור ואף שלפי מנהג הקדמונים שכל אחד ואחד מבי החצר היה נתן פת לעירוב יש חילוקי דינים אם ערבו כלם ושכח אחד ולא עירב מ"מ לפי מנהגו אין דין זה מצוי בינינו דמנהגנו שאחד מוכח לכולם וא"כ מ"מ אם ערבו הרי כולם מותרים ואם לא ערבו צריכין כולם לבטל לאחד אבל א"א לבטל רשות לשנים שכיון שלא ערבו אף אלו השנים אסורים זה על זה ולכן לפי מנהגנו אין חילוק אם דרים הרבה בע"ב בחצר או שדרים בו רק שנים ולכן אם שכחו ולא ערבו בחצר יבטלו כלם רשותם לאחד לזה שצריך להוציא מבתיהם להצר או אפילו מביתו לחצר וכן ב' הצירות ופתח ביניהם או ב' בתים וחורבה ביניהם יכולים לבטל לאחד ולעולם המבטלים אסורים ומי שנתבטל לו מותר (ע"פ):

(ב) וכיצד הוא הביטול שיאמר אחד רשות ביתי וחצרי קנויה לך או מבטלת לך וצריך לפרש בהדיא רשות ביתי ואם לא אמר רק רשותי מבטלת לך אין הבית בכלל רק החצר וא"כ אסור להוציא מביתו של המבטל שהרי הבית נשאר ברשות חברו. ומותר לבטל אפי' בשבת שאין זה כמקח וממכר דאין זה רק שמסלק עצמו מרשותו (סע):

(ג) אעפ"י שביטלו הרשות לאחד מהם וכל הבתים והחצר שייכים לזה שנתבטל לו והם נחשבים כאורחים מ"מ אינו דומה לאורה ממש לא מבעיא אם רבי דרים בחצר דלא שייך לומר שרבים יהיו אורחים לנגד יחיד אף על גב דאורחים ממש אפילו הם הרבה נחשבים כאורחים היינו מפני שבאמת אין להם שום זכות בחצר משא"כ הכא שבאמת הבתים והחצר שייך להם לא שייך לומר שיהשבו אורחים ממש שלא יוכלו להזור ולהחזיק ברשותם ואפילו אם רק שנים דרים בחצר שלא נעשה זה שביטל כאורה ממש דיהיד לגבי יחיד לא נעשה כאורה ממש מטעם שנתבאר ולכן המבטלים אסורים להוציא מבתיהם לחצר ואפי' מבית חברו שביטל לו אע"ג שאין הבית שלו באמת ולגבי בית חברו הוא כאורה ממש כיון שבחצר יש לו ג"כ חלק וא"כ כשחוזר ומוציא לחצר הרי חוזר ומחזיק ברשותו ואפילו אם כבר החזיק חברו מי שנתבטל לו לא מהני (מ"א סימן ע"פ ס"ק ז') אבל מותר להכניס מחצר לבית חבירו (סג) דבזה ל"ש לומר שחוזר ומחזיק דדוקא אם מכניס לרשותו הוי חזרה אבל מה שמוציא מרשותו אין כאן חזרה (ט"ז סי' ע"פ ס"ק ג') אבל זה שנתבטל לו מותר להוציא ולהכניס בין לביתו ובין לבית חברו שהרי הכל הוא רשותו שהרי נתן לו חבירו רשותו:

(ד) לא היה שם חצר אלא ב' בתים ופתח ביניהם ולא ערבו יבטל א' לחבירו וזה שנתבטל לו מותר להכניס ולהוציא כרצונו ואפי' המבטל מותר להוציא מביתו לבית חבירו שהרי הכל של חבירו ואינו דומה לדריים בחצר בס"י הקודם דהמבטל אסור ש"ה דכיון דיש לו חלק בחצר וא"כ אם יוציא לחצר חוזר ומחזיק ברשותו שבהצר אבל הכא כיון שאין לו רשות בבית חבירו אף שמוציא מרשותו אין זה חוזר ומחזיק אבל אסור להכניס מבית חברו לביתו דאז חוזר ומחזיק בביתו ואם יש (פ"א הוי"ו) ביניהם דינו כדין חצר (ס"ה):

(ה) אם יש לזה המבטל חדר פתוח לביתו צריך לבטל גם רשות החדר ואז מותר למלטל מבית לחדר ולהיפך דהוי הכל כחדר אחד (ס"ג ז"י) ואם לא ביטל בהדי' גם רשות החדר אסור להוציא מחדר לביתו שהרי הבית הוא רשות חבירו שהרי כבר בטלו לחבירו וא"כ כשמכניס לביתו חוזר ומחזיק (סג):

(ו) אם גם זה שביטל רשותו צריך להוציא ולהכניס אזי לאחר שעשה זה שנתבטל לו צריכו יחזור זה ויבטל רשותו לזה שביטל לו בראשונה ודינו שוה כמבואר:

חיי אדם כלל עד עה הלכות שבת קלה

(ז) "א דביטול רשות שייך דוקא בחצר שעברו בו אלא ששבת אחד או רבים מלערב אבל אם לא ערבו כלל לא מהני דא"כ לא יערבו לעולם ותשתבח תורת עירוב אא"כ ישאיר לעצמו חדר אחד שלא יבטל וטוב להחמיר לכתחלה (ע' סימן ספ"א סעיף ד') :

(ח) המבטל רשותו והוציא מביתו להצרו בשוגג אינו אוסר במזיד אוסר אא"כ כבר החזיק זה (ספ"א) :

כלל עה. דין ישראל ונכרי הדרים בחצר ובמבוי (סי' שפ"ג ספ"ג ספ"ד) :

(א) גזרו חכמים שאם שני בעלי בתים דרים בחצר שדר בו נכרי אעפ"י שעברו יחד אסורין לטלטל עד שישכור הרשות מן הנכרי ודוקא בדרך שכירות אבל אם הנכרי יתן לו במתנה רשותו לא מהני. שהנכרי לא ירצה להשכיר שיאמר בלבו כיון שאני רוצה ליתן לו במתנה רשותי ואעפ"כ אינו רוצה מסתמא מתכוין לכשפים ועי"ז שיהיה אסור בטלטול בכל שבת לא ידור עמו ויצא ולכן לא גזרו אלא דוקא במקום שדרים ב' ישראלים שצריכין לערב יחד דכיון דהם ב' בעלי בתים שכיח שידורו עם נכרי שאינם מתיראים ממנו כיון שהם שנים אבל אם ישראל אחד דר בחצר עם הנכרי כיון דזה דבר שאינו שכיח דבלא"ה מתירא ישראל אחד לדור עם הנכרי ובמילתא דל"ש לא גזרו ולכן אפי' אם מתאכסן גם ישראל אורה אצל הנכרי מותר לטלטל (ספ"ג ונס"ל ספ"א) :

(ב) ולפיכך אסרו ג"כ בחצר שישראל ונכרים שרויים שם ובית אחד של ישראל הוא בחצר אחרת סמוך לבית ישראל זה ואין לו פתח לחצר של נכרי וישראל זה אלא שיש ביניהם הלונות ד' על ד' שיוכלו להכניס מביתו של זה לזה אינם יכולים לערב יחד דרך הלונות כדי שיוכל להוציא כליו דרך בית ישראל שדר בחצר עם הנכרי שאע"פ שישראל זה הדר עם הנכרי מותר לטלטל בחצר שהרי אינו דר שם בחצר אלא ישראל אחד אפי"ה אסור. במה דברים אמורים כשאין להם פתח מזה לזה אבל אם יש פתח בין בית ישראל זה לזה וא"כ אפי' לא יערבו יחד שכיח שזה הולך אצל זה דרך הפתח ואם כן בלא"ה אינו מתירא לדור עם הנכרי ולכן מותר שיערבו יחד וא"צ לשכור מן הנכרי כיון שאין דר שם אלא ישראל א' ויש אוסרין אפי' בזה (סס סעיף י"ט) :

(ג) וכן חצר שישראלים ונכרים דרים בהויו הלונות שהם ד' על ד' טפחים פתוחות מבית ישראל זה לזה וערבו דרך ההלונות אע"פ שמוותרים להוציא מביתו לביתו דרך הלונות מ"מ אסורים להוציא מבית לבית דרך הפתחים שהרי הנכרי אוסר עליהם עד שישכיר דאע"ג דערבו יחד לא נעשה ע"י כך כחייד במקום נכרי (סעיף כ' וע"ס נב"י) :

(ד) לא חלקו חכמים אם יש לישראל אחד בני בית מרובים או שהוא לבד וכן לא חלקו בשני ישראלים אם הם לבדם בלא בני בית או אם רבים הם רק הלכו בזה לפי חילוק הדיוורין, אם הם חלוקים לגמרי ברשותם אפי' הם רק ב' אנשים שאוסרים ועי"ז וכן אפילו אם יש בני בית הרבה לא כיון שאין שם אלא בעה"ב א' ולפיכך אם אינם אוסרין ועי"ז כגון אם דרים שניהם בבית אחד וכן האב ובנו רב ותלמידו כמו שנתבאר לעיל כלל ע"ג סי' י"א י"ב כיון שכלם נחשבים כבני בית אחד אפי' במקום נכרי אינן אוסרין אבל לא מהני אם יש לישראל אחד בבית חבירו תפיסת היד דאע"ג דמהני לענין זה שאינן צריכין לערב כדלעיל שם סימן ג' מ"מ במקום נכרי נחשבין כשני בעלי בתים וכן לא מהני שיבטלו כלם הרשות לאחד כדי שיהיה כאלו היה רק יחיד ויהיה הוא מותר והם אסורים דא"כ יעשו כך בכל שבת ויאמרו עירוב מועיל במקום נכרי (סס סעיף ז') :

(ה) בד"א דנכרי אסור דוקא כשדר עם הישראלים באותו חצר או אפילו ב' הצרות הפתוחות זו לזו ודריסת רגל שלו רק דרך חצר של ישראל כגון ב' הצרות

חיי אדם כלל עה הלכות שבת

באחד דרים ביי ישראלים ובאחד דר נכרי ודריסת הרגל של נכרי אינו רק דרך חצר של ישראל ובוה יש לחוש שילמדו ממעשיו אבל כשאין לנכרי דריהר אלא כל חצר יש לו פתח לעצמו לרהרר אע"ג דיש ביניהם ג"כ פתח מותרין להכניס ולהוציא מחצר לחצר דרך פתח וחלון ואין הנכרי אוסר עליהם וכדלקמן סימן כ"ז (ס"ס סעיף ג' ונ"ח"ה):

(ו) מותר לשכור ממנו בשבת ונותן לו בעד השכירות איזה דבר מאכל או משקה או כלי ואומר לו השכיר לי רשותך שאין זה כמקח וממכר אלא מתנה בעלמא להתיר למלטל או שיאמר לו תשכיר לנו חצרך ולמחר ניתן לך שכר ואפי' במעט פלפולין ובפחות משוה פרוטה (ס"ג):

(ז) צריך שיאמר השכיר לי רשותך אבל אם אמר לו תן לי רשות שאוכל למלטל בחצר ומבוי לא מהני:

(ח) אין הנכרי אוסר אפי' שהבית קנוי לו או ששכרו או שנכנס בו בשביל שיש עליו חוב ואפילו אינו דר בו בקביעות אך שהוא רגיל לבא אעפ"י שעכשיו אינו כאן מ"מ כיון שרגיל לבא אפשר יבא בשבת ויאסור ול"ש בזה לומר שבת כיון שהותרה הותרה כיון שאינו ראוי להתקיים כל השבת ולכן אוסרין מיד (ס"ג):

(ט) היה הבית של ישראל והישראל השכיר או השאיל בית לנכרי בחצרו אינו אוסר עליו שלא השאיל או השכיר ביתו לנכרי שיאסור עליו ונ"ל דאפי' הישראל המשכיר אינו דר בחצר זה רק שהשכיר בתי החצר לישראלים אחרים ולנכרי אעפ"כ אינו אוסר דגם בזה אמרינן שלא השכיר בית לנכרי שיאסור על הישראלים (ס"ג):

(י) שוכרין מאשתו או משכירו ולקטנו (פרש"י שכיר לענות כל האנה לקטנו ליקות הקליר) ואפי' אם מזהה (ס"ג):

(יא) אם שכירו ולקטנו יש לו רשות לקחת שכיר שיהיה לו רשות להשתמש בכל הבית ה"ל זה שכירו דשכירו כאלו היה שכיר של בעה"ב ויכולין לשכור ממנו (נ"ג ס"ס"ג ע"ה):

(יב) אם א"א להשכיר בענין שנתבאר יתקרב לו אחד ואפילו מי שאינו מבני החצר עד שישאיל לו רשותו שיהא לו רשות להניח בו דבר ויניח בו איזה דבר בע"ש כדו שע"ז יקנה הרשות דאל"כ במה יקנה רשותו ואף שלא יהא מונח שם בשבת כיון שיש לו רשות להשתמש בביתו הרי הוא כשכירו ולקטנו ויכול הוא להשכיר רשות הנכרי ואם הוא א' מבני החצר לכתחלה אעפ"י שערבו יחד בחצר ישכיר ג"כ לבני החצר רשות הנכרי ומ"מ אם לא השכיר כיון שערבו יחד סגי שזה דומה כאילו השאיל המקום בשביל כולם (ס"ג ס"ס"ג סעיף י"ג):

(יג) אעפ"י שיש לנכרי חדרים הרבה ולא נתן רשות לישראל להשתמש רק בבית אחד או אפי' בזוית אחד כיון שעכ"פ הנכרי יכול להשתמש גם בזה המקום שנתן לישראל יכ"ש שיכול ג"כ לסלק הישראל א"כ הנכרי הוא הבעה"ב והישראל הוא כשכירו ולקטנו (מ"ח נ"ס נ"ח והגמ"י) ועיי' לעיל כלל ע"ג סי' ז' ובנ"א שם סימן ד'. אבל אם הנכרי אין לו רשות להשתמש בכל הבית ובשאר הבתים א"כ לא הוי הישראל כשכירו ולקטנו ואינו יכול להשכיר כמו בסי' שאח"ז:

(יד) ואם הנכרי השכיר בית לישראל ונסתלק לגמרי מבית זה שהשכיר וגם לא יכול לסלק את הישראל עד שיכלה הזמן לא מקרי שכירו ולקטנו וצריך לשכור רשות מן הנכרי ולא מועיל שכירות הבית לענין שכירות העירוב שהרי לא השכיר לו רק בית מיוחד ולא רשות כל החצר וכן נכרי וישראל שהם שותפין בבית לא מקרי הישראל שכירו שהרי שניהן שוין בבית ואין זה יותר עיקר מזה (נ"ח) אבל רמ"א כי דוקא כשיש לכ"א דירה בפני עצמו אבל אם הם שותפין בחדר אחד הוי כשכירו וצ"ע (ס"ג):

(טו) אם שכרו מן הנכרי סתם כ"ז שאין הנכרי חוזר מהני וכל זמן שאינו מחזיר

קלו

נחיי אדם כלל עה הלכות שבת

מחזיר הדמים לא מהני חזרתו ואם שכר ממנו לזמן מרובה אינו יכול לחזור עד בלות הזמן (מ"ח) ואפי' שכר או מכר הבית לאחר בתוך הזמן די בשכירות ראשון שהרי כבר מכר רשות זה (ב"ב ס"ז) (סג) :

(טז) שכר ממנו סתם וחזור בו הנכרי בשבת אעפ"י שמחזיר הדמים אינו חזרה אם כבר ההזיק בו ישראל (מ"ח סימן ספ"ב ס"ק ז') :

(יז) גיל דאם שכר ממנו סתם ומכר או השכיר לאחר צריך לשכור מהשוכר והקונה (עיין בנ"י גאס תשובת רש"א גני וזכר המלך) ואם מת צריך לשכור מן היורש (ט"ז) :

(יח) שכר משכירו ולקישו לזמן אעפ"י שסלקו תוך הזמן או שמת מותר עד הזמן שהרי אנו הושבין השכיר כאלו שכרו מבעה"ב אבל אם שכר ממנו סתם כיון שנסתלק או מת נתבטל השכירות (ס"ג) :

(יט) נכרי שהשכיר ביתו לנכרי אחר אם לא יכול לסלקו וגם אין לו שום תפיסת יד להניח שם שום כלי צריכין לשכור מן השוכר אבל אם יכול לסלקו או שהשאיר לעצמו שום תפיסת יד שוכרין מהמשכיר (סג) :

(כ) בכ"מ שנתבטל השכירות מן הנכרי צריכין לערב מחדש (סג) :

(כא) כבר כתבנו שדין הצר למבוי כבתים להצר ולכן אם העיר מוקף חומה או שנתקן כדון ואין שם אלא הצר א' שדרים בו יהודים אפילו הם בע"ב מרובים כלם נחשבים כבעה"ב אחד ומותרים לטלטל בכל העיר אבל אם יש שני הצרות אפילו אין דר בהצר אלא בעה"ב אחד מ"מ כיון ששני ישראלים דרים באותו עיר צריכין לשכור הרשות מכל נכרי בעה"ב שדר באותו עיר אפי' ערבו יחד . דבמקום נכרי לא מהני עירוב . וה"ה ב' נכרים שדרים בב' בתים בהצר צריך לשכור מכל

נכרי ונכרי ודוקא כשיש לכ"א בית דירה בפ"ע . וג"ל דה"ה אם הם שותפין בבית רק שכ"א משתמש בשלו ואין להבירו רשות להשתמש בהלקו אע"ג שדרים בהדר א' צריך לשכור מכאור"א כדלעיל סימן י"ד (סימן שכ"א) :

(כב) אין מספיק לשכור הרשות משר העיר לענין לטלטל בהצרות שדרים בו נכרים אם אין רשות להשר להשתמש בבתי הנכרים אפילו בשעת מלחמה אלא עפ"י יועצי המדינה כיון שאין הבתים שלו ומ"מ מועיל לענין זה לטלטל במבוי ולהוציא מהצירות שאין הנכרי דר שם שהרי הדרך הוא של העיר ויכול לסלק כל הנכרי משם אבל מותר לשכור מהממונה של מלך שהרי יש רשות להמלך להושיב אנשיו וכלי מלחמתו בבתי בני העיר שלא מדעתם מדינא דמלכותא וא"כ כל

עבד מעבדיו הקטנים היו כשכירו ולקישו שהרי הממונה הוא במקום המלך . וגי' דוקא מהממונה ע"ז כמו זה שקורין (פאלייניא) שידוע שכל דבר המלכות נעשה על ידו ואפי' מהמשרתים שלהם שהרי יש להם רשות ליקח משרתים שעל ידיהם נתקיים כל צווי המלך אבל מאנשי חיילותיו אפילו הראש שלהם ג"ל דלא מהני במקום שהוא אין ממונה ע"ז (שכ"א) :

(כג) דין אורחים ששבתו בעיר שדרים בו יהודים ונכרים או שמתאכסנים בבית נכרי מבואר לעיל כלל ע"ג סי' ה' ו' ז' וכבר כתבנו שם דבמקום שצריכין עירוב צריכין לשכור ג"כ מן הנכרי (ע"ג שכ"א סי' ד') :

(כד) נכרי אכנסא' אם נכנס שלא ברשות אינו אוסר לעולם ואם נכנס ברשות או שיש לו חוב על הבית דהוי כנכנס ברשות אם הוא רגיל לבא אוסר מיד ואם אינו רגיל אינו אוסר אלא לאחר שלשים יום ואנשי חיל המלך שנכנסו בבתי יהודים אפילו בהדרים בפ"ע אם יש לבעלי הבתים באותן מקומות שנכנסו כלים שאסור לטלטלם בשבת אינם אוסרים עליהם והמ"א סימן שפ"ד כתב דה"ה אם יש להם רשות להניח כלים בהדרים אין אוסרים (וכפי'א ליה סימן ספ"ב סימן ק')

ול"ג דל"ד דהתם הוי כשכירו ולענין זה מהני שיכול לשכור ממנו אבל לענין שלא יאסור צריך דוקא כלים שאסור לטלטל (וכלפי'א בס"י ע"ע סיף' ב' ול"ע) ודוקא כשמתאכסנים עפ"י דינא דמלכותא ולכן אפילו נכנסו בהזקה שלא ברשות אוסרים כיון דהוא דינא דמלכותא אבל אם משנים מהוק שנתן המלך כגון שיש

חיי אדם כלל עת עו הלכות שבת

ממונים ע"ז שקורין (קלמסייע) ועפ"י (הקלמסייע) אינו יכול להתאכנס שם רק שהוא עושה בחזקה ה"ז כשאר עברים בחזקה ואינו אוסר (נז"ה) לק"מ קו' המ"א סימן שכ"ד וקו' הט"ז נקל יש לתרץ ואינו דומה כלל להשאל לו בית דהכא לינו מלוי ברלוכו) ומ"מ לא עדיפא משאר נכרי ואם אינו רגיל אינו אוסר בפחות מלוי יום (עפ"ד):

(כה) אם אין הנכרי בביתו אינו אוסר ויערבו ויהיו מותרים ואם בא הנכרי בשבת אוסר והעירוב בטל ול"א שבת הואיל והותרה דאין סופו להתקיים לפי שעתיד הנכרי לבא בשבת ואפילו הוא במקום רחוק שמא הלך בחול עד שיבא בשבת ומ"מ בזה מהני שישכור ממנו הרשות אפילו בשבת ואח"כ יבטל האחד לחבירו אבל בביטול לחוד לא מהני במקום נכרי דלפעמים הנכרי איננו רוצה להשכיר ואז אינו מועיל ביטול דא"כ במלה תורת עירוב מאותו הצד או מבוי דלעולם יעשו כן ולכן אפילו כשרוצה להשכיר לא פלוג רבנן ואמרו דלעולם לא יועיל ביטול במקום נכרי רק דוקא אחר שכירות ויהיה היחיד מותר וכ"ש אם מת הנכרי בשבת שיבטל א' לחבירו ויהיה היחיד מותר (עפ"י) ואם הלך מע"ש למקום רחוק ונתיאש לגמרי מבית זה ועפ"י סיבה חזר בשבת אמרינן בזה הואיל והותרה הותרה ואינו אוסר (ע"ז ר"ס סימן ע"א וסי' עפ"ג ע"א):

(כו) ישראל מומר או רשע שמהלל שבת בפרהסיא אפי"ן אינו מחלל אלא באיסור דרבנן ה"ה נכרי ולא מהני עירובו ולא ביטול רשות עד שישכיר ומיהו משום פעם אחת לא מקרי מומר לחלל שבתות ואם מתבייש לחלל בפני אדם גדול לא מיקרי בפרהסיא (א"ר בעירובין דף ס"ט) ואם אינו מחלל אלא בצנעה אפילו באיסור דאורייתא היה כישראל. וצדוקים בזמנ"ז אף על גב שמחללין באיסורי דרבנן דינם כישראל לענין זה דאנוסים הם דמעשה אבותיהם בידיהם (עפ"ה):

(כז) נכרי הדר במבוי ויש לו חלון אחורי ביתו פתוח לבקעה או לקרפף אפי"ן אין בו אלא ד' על ד' אינו אוסר אפילו מכניס ומוציא דרך המבוי דהוי בפתח שבמבוי כאינו רגיל דניחא ליה יותר באותו שפתוח לו מאחריו לבדו שיש לו אויר והוא שיש בבקעה או בקרפף יותר מסאתים אבל אם אין בו אלא סאתים קמץ הוא ולא ניחא לו בו ואם פתוח לרה"ר צ"ע וישראל שיש לו פתח למבוי ופתח מאחוריו לקרפף ושכח ולא עירב אם הקרפף רק סאתים אע"ג דאין ראוי לו שהרי אסור להוציא מבית לקרפף כדלעיל כלל נ"א מ"מ כיון דמותר לשלטל בתוכו ניחא ליה בו אבל אם הוא יותר מסאתים אוסר לפי שאינו ראוי לו כלל שאפי"ן בתוכו אסור לשלטל. ולכן אם הוקף לדירה דאין ראוי לו אפי"ן יותר מסאתים אינו אוסר. וכן סתם הבוי בש"ע. וי"א דאם הוקף לדירה גרע ואפילו בית סאתי אוסר שכיון שהוקף לדירה אין בו אויר ואינו חפץ להסתלק בשבילו מן המבוי (עפ"ט):

כלל עו. דין עירובי תחומין:

(א) כתוב אל יצא איש ממקומו יש מגדולי הפוסקים דמיל דהו אחרה שאל יצא בשבת הויץ לבי פרסאות וכוונת הכתוב ממקומו ר"ל מקום מהנה ישראל שהיה ג' פרסאות וי"א דאינו אלא אסמכתא וכל תחומין אינו אלא מדרבנן ששלמה וכ"ד גזרו שאסור לצאת בשבת הויץ לבי אלפים אמה ואם אינו יודע היכן כלים מהלך ב' אלפים פסיעות בינונית שכל פסיעה נחשב לאמה דהיינו אורך ב' רגלים שכל רגל נחשב להצי אמה ובין רגל לרגל הצי אמה (ע"ז):

(ב) אלפים אמה של תחומין אינן עגולות אלא מרובעות כדי שיהא נשכר את הזויות ונמצא משתכר בכל זויות ת' אמה שכל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשא באלכסונה ונמצא אלכסון של ב' אלפים נתוסף עליהם ד' אלפים חומשין שהן ת"ת אמה ונמצא מגיע לכל זוית ת' אמה. ואמנם יש מן הגאונים סוברים כי לעולם רשאי להלך אלפים וחי מאות אמה במדת האלכסון ואפי"ן הולך אל עבר פניו כגון שהוא בשדה או לעבר פני העיר ויש מי שהורה שאין לו אלפים ות"ת אלא

חיי אדם כלל עו הלכות שבת

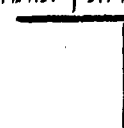
(י) היו ב' עיירות סמוכות זו לזו אם אין ביניהם קמ"א אמה ושליש שהוא שיעור ב' קרפפות הרי שניהם נחשבים לעיר א' (ש"מ) :

(יא) אפי' העיר אינה מוקף חומה אלא בתים סמוכים זה לזה אלא שאין בין בית לבית ע' אמה אפי' עד מהלך כמה ימים נחשב לעיר וממקום שכלה הבית האחרון מרחיק עוד ע' אמה וב' שלישים ומשם מתחיל למדוד (כ"כ הרמב"ם נדה"א זכ"ל וכו"כ מוספות דף כ"ז וכו"כ הרא"ש שם וכן מוכח מדין דיוצאי לריפין בס' ש"ק דמירי בלחן להם מקילה כמ"כ רמ"א שם דל"כ לא גרע מהיקף לדירה בס' ש"ק ש"ל' וטעמא דחין להם קביעות הא אם קבוע יש להם דין עיר וכו"כ הרא"ש ר"ט מי שהוליו וני"ו הביאו הנ"י בס' ת"ה) :

(יב) בתים אלו שאמרנו אפי' אין בהם דיורין אלא שראוין לדירה כגון ג' מהיצו"א אפי' אין עליהם תקרה או ב' מהיצות עם תקרה ובלבד שיהיה בין המהיצות אורך ורוחב ד' אמות דכל בית שאין בו ד"א על ד"א אעפ"י שדרין בתוכו אינו בית כלל (כ' המ"א ס"ק ו' דל"ס חין זו רוקב ד"א אע"פ שארוכה כמה לא מקרי בית . וכו"ע שאף עני"ד ס' רפ"ו סעי' י"ג פסק הש"ע כן והיא דעת רמב"ם מ"מ הרי כ' שם הש"ך דדעת הרבה פוסקים דל"ס יש זו כדי לרנע הוי בית וא"כ כ"ש במידי דרנכן וע' בס' ש"ו נמ"א ס"ק ו') אבל יושבי צריפין שעושין מן ההוצין וערבה ויוצא בהן שאין להם קביעות לא מקרי בית דירה (ש"ט) :

(יג) הבא למדוד אלפים של תהום העיר אם היתה העיר ארוכה וקמינא שאין ארכה ברחבה או שהיתה מרובעת ולא לרבעו של עולם הואיל ויש לה ד' זוויות שוות מניחים אותה כמות שהיא ומודדים אלפים לכל רוח . היתה עגולה עושין לה זווית ורואין אותה כאלו היא בתוך המרובע ומודדין הוי' מצלעות אותו מרובע אלפי' לכל רוח שנמצא משתכר הזווית וכשהוא מרובע מרבע לרביעו של עולם כדי שתהא כל רוח ממנה משוכה כנגד רוח מרוחות העולם ומכוונת כנגדה :

(יד) היתה רחבה מצד א' וקצרה מצד א' רואין אותה כאלו כולה רחבה היתה עשויה כמין גאם דהיינו כמין דלת כזה

זוית לצד הקשת ומרבעים אותה לרביעו של אותו חלל וכל העיגול של קשת וכן הולכין הקשת ומשם מודדים אלפים אמה כמו הדדים

אם רצו ללכת מבתם דרך היתר (הקשת נקרא מה שהוא נעוגל והיתר הוא הכוונת שיש בין שני ראשי הקשת כזה) ולא דרך הבתים בזה יש חילוק אם מד' אלפים אמה נמצא שתחומי זה מצטרפין להדדי ומודדין לה מן שבין היתר הקשת כאלו הוא מלא בתים ואם היה בין שני ראשי היתר מד' אלפי' אמה אין מצטרפין ואין מודדין אלא מן הקשת וי"א מן המקום שנתקצר שם הקשת עד שאין בו עוד ד' אלפי' אמה . וכל זה מיירי שיש בין הקשת והיתר יותר מאלפי' דכיון דמני נפיק מביתו הולך לו תהום שלם מקמי דלימטי' ליתר לא משחיגין ליה מן היתר אבל אם אין ביניהם אלפים מודדין בכל ענין מן היתר אפי' הוא יותר מד' אלפים אמה וטעמא דלעולם כשיכול להלך אעפ"י שכל חלל הקשת עד היתר יותר מאלפים אמה מ"מ כיון שיכול להלך דרך הבתים סביב הקשת עד שמגיע לאחד מן הראשים ומשם יכול להלך לראשו האחר שהרי תחומיהם נבלעים זה בתוך זה תו לא אסר ליה אותה החלק לשויה כשתי עיירות ורואין אותה כאילו היא מלאה בתים והצירות וה"ה נמי אם אין בין היתר לקשת אלא אלפים אעפ"י שיש בין שני ראשי הקשת יתר מד' אלפים אמה מודדין מן היתר דהא מצו אתו דרך היתר מהראש האחד לראש האחר כיון דהיתר מובלע בתוך אלפים של קשת :

(טו) עיר שהרבה בתים יוצאין זה אחר זה עד רחוק מאלפים מן העיר לצפון וכן לדרום דינה כעיר העשויה בקשת בס' הקודם :

(טז) היה מצד א' מהעיר יוצאים בתים ובצד השני לא היו בתים אם רוחב העיר

קלח חיי אדם כלל עו הלכות שבת

העיר באותו צד פחות מאלפים אע"פ שמשך אלו הבתים הם יותר מאלפים כיון שיכול לבא לצד השני שהרי יכול להלוך דרך הבתים ומשם יפנה לשם כגון שבמזרח העיר מצד צפון יש בתים וארכם למזרח יותר מאלפים ובצד דרום אין כאן בתים כיון שבמזרח אין מדות העיר אלפים נמצא יכול לילך עד סוף הבתים ומשם יכול לילך לדרום שהרי אין כאן אלפים וכן אם העיר במזרח יותר מאלפי' אלא שהבתי שבצפון אינם נמשכין למזרח אלפים נמצא יכול להלוך מסוף העיר מבית שהוא בדרומית מזרחית לצד דרום נגד הבית שבצפון ולכן רואין כאלו היה חוט מתוח מצפון לדרום וכאלו היה גם בדרום בתים. ולכן ההולך מן העיר אפילו לצד דרום מתחיל למדוד לאחר שהלך לדרום נגד הבית שבסוף צפון ומשם מרחיק ע' אמה ומודד אלפים אבל אם אורך הבתים מצפון יותר מאלפים וגם אורך העיר למזרח יותר מאלפים ונמצא שא"א לו שיבא בצד דרום נגד הבתים שבצפון עד שצריך להלוך אלפים ולכן אע"פ שכשהולך דרך הבתים מודד מן ע' אמה לאחר שכלות הבתים אבל ההולך בקצה הדרום מרחיק רק ע' אמה מהעיר או מן הבתים שסמוכים לעיר בתוך ע' אמה ומשם מודד אלפים :

(י"ז) הא דמרחיקין ע' אמה דוקא מעיר או בתים הסמוכים דנחשב כעיר אבל אם אין שם רק בית א' אפי' הוא גדול הרבה מ"מ אינו חשוב כ"כ ליתן לו קרפף אלא מתחיל למדוד מקיר הבית והוצה (ס"ז) :

(י"ח) אין מודדין תחום העיר אלא בהבל של פשתן שהוא ארוך חמשים אמה לא פחות ולא יותר לא פחות מפני שהוא נמתח ביותר ומאריך המדה ולא ארוך יותר מפני שמחמת ארכו הוא מכביד באמצע ואינו יכול למתוח כראוי ונמצא שמתמעטת המדה של אלפים הרבה ודבר זה אסמכוה אקרא דכתיב אורך החצר מאה אמה ורוחב המשים בחמשים ב' יתירה לומר בהבל של חמשים אמה מדוד. וישים ראש החבל כנגד לבו שכן קבעו לו הכמים מקום זה כדי שלא יתן זה החבל כנגד צוארו וזה כנגד רגליו והחבל מתקצר ותחומין מתמעטין וימתחנו בכל כחו : (י"ט) ואם יש נהר לפניו לסוף ע"ה אמה והנהר היא רחבה יותר מכ"ה אמה ולא יוכל למדוד בהבל של חמשים ב' פעמים המשים שהרי יכלה באמצע הנהר יעשה כן. לאחר שמדד המשים אמה הוזה לאהוריו כ"ה אמה כדי שיהא החבל של נ' אמה שלם עד הנהר ואח"כ ימדוד בהבל זה משפת הנהר הזה עד אהורי עבר השני מן הנהר :

(כ) ולא ימדוד אלא כנגד העיר דרך ישרה ומכוונת אפי' אם יש הרים וגאיות כנגדה לא ילך מכנגדה בצדה למקום שהוא ישר למדוד שם שהוא נוח לו למדוד ואחר כך יהווה כנגד העיר לפי מדה שמדד להיות צופה משם כנגד מדתו לא יעשה כן מפני שלפעמים יש שם כנגד העיר הרים וגבעות שיש לו להבליע כמו שיתבאר לפיכך ימדוד כנגד העיר וכשהגיע להר אם הוא כ"כ זקנה עד שאם יורידו חוט המשקולת מראשו עד לארץ לא יתרחק החוט מכנגדו למטה בשיפולו ד' אמות או א"צ למדוד כ"כ הירידה והעלייה שכיון שהוא זקנה כ"כ עד דלא הוי לילך על שיפועו שהוא פחות מד"א הקילו בו הכמים שא"צ ליטול גובה שיפועו למדת התחום מפני שיש טורח במדידתו. בד"א שבראש ההר אין בו מישור דלא ניהא להשתמש עליו אז אין מודדין כל ההר בכלל התחום כלל. אבל אם יש מישור בראש ההר דניהא להשתמש עליו נוטל ראש ההר במדידת התחום ואין שיפועו ממעט התחום משום דניהא תשמישתיה עליו ואם אין השיפוע גבוה כ"כ בזקיפה אלא חוט המשקולת מתרחק כנגדו ד' אמות ומתלקט ההר י' בתוך ה' ר"ל שבהלוך ה' אמות של שיפוע ההר עולה י' טפחים דשיפוע כזה נוח להלוך עליו בזה הניחו מדידתו כמו בכל המדידות דהיינו בחבל של חמשים אמה ורואים אם אין משפתו אל שפתו אלא חמשים אמה מבליעו בחבל של חמשים אמה כיצד יעשה זקנה עץ גבוה בשפתו מזה ועץ א' כנגדו בשפתו מזה ומתח חבל מזה לזה ומדת אותו החבל חושב כמדידה אלפים של התחום ואם הוא רחב יותר מנ' אמה עד שאינו יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מודדו בחבל של ד"א כיצד עושה נותן התחתון החבל

חיי אדם כלל עו הלכות שבת

כנגד לבו והעריקו כנגד רגליו שמרויחין בזה שיתמעט מדרונו של כל ד"א חצי קומת אדם ואח"כ עולה התחתון למקום שעומד העליון והעליון עולה עוד ד' אמות ומודדין כבתחלה וכן יעשה עד שימדוד כולה ואם הוא משופע יותר עד שבהילוך ד"א עולה " מפהים היו זקיפתו ביותר שאין הילוכו נוחה אז הקילו בו ולא הפריהו להבליעו בחבל של ג' אמה ע"י זקיפת עצים אלא אם יש בו ג' אמה ישער אותו כמה יש בו לפי אומד הדעת ואם יש בו יותר מג' אמה מודדו בחבל של ד"א על האופן שנתבאר שאין כ"כ טורח במדידה כזו:

(כא) הגיע לגיא אם שפוע הוא באופן עד שחוט המשקולת מתרחק מכנגדו למטה ד' אמות שיכולין להלך בשיפוע קצת אז רואים אם יכול להבליעו משפתו אל שפתו מלמעלה בחבל של ג' אמה ע"י זקיפת שני עצים כמו שנתבאר מבליעו כיון שאין רחבו יותר מג' אמה הניחו מדידתו ככל המדידות ואם הוא רחב יותר מג' אמה מודדו בחבל של ד"א על אופן שנתבאר בהר והוא שלא יהא עמוק יותר מאלפים אמה אבל אם הוא עמוק יותר מאלפים אמה מודד הירידה והעליה של כל השיפוע כמו בקרקע הלכה שכיון שהוא עמוק אלפים שהוא שיעור של תהום בפני עצמו חשבוה בפני עצמו ואעפ"י שבהר מודדו בחבל של ד' אמות כרי למעט מדרונו ומשמע אפילו הוא גבוה יותר מאלפים שאני הר דעלייתו קשה ואין דרך לעלות עליו הרבה אבל גיא ירידתו קלה לפיכך חשבוהו למישור בפני עצמו ומהאי טעמא לא הלכו בגיא אם מתלקט " מתוך ה' אמות או מתוך ד' או לא כיון דירידתו קלה בו ואם אין החוט מתרחק מכנגדו למטה ד' אמות היו זקיפתו ביותר ואין נוח לירד שם לגיא אז אם יכול להבליעו בחבל של ג' אמה מבליעו ולא התירו לו כאן לפי אומד הדעת כמו בהר דשאני הר כיון שהוא עשוי בידי שמים הקילו להיות אומד אבל גיא שעשוי בידי אדם כדרך שעושין גיאיות ועמקים סביבות העיר להזקק לא הקילו להיות אומדו אלא אפי"ן החוט מתרחק מכנגדו ד' אמות למטה ודלא חזי להילוך מבליעו כן כתב הטור בשם ר"ת (לנוס):

(כב) הגיע להר או לגיא וכל מה שהוא ממנו מכנגד העיר הוא רחב מג' אמה שאינו יכול להבליעו כגון שהוא במזרח העיר וכל אורך מזרח אינו יכול להבליעו וההר או הגיא יוצאין הוץ לתחומי העיר אם יכול להבליעו בתוך אלפים שלצד צפון או דרום ילך ויבליענו שם כיון שהוא עדיין בתוך אלפים שלצד צפון העיר או דרום העיר אבל אם אינו יכול להבליעו בתוך אלפים שלצד צפון העיר או דרום העיר אעפ"י שיכול להבליעו הוץ לתחומי העיר ולא כנגד התחומין לא יתרחק מצד העיר הוץ לתחומין להבליעו שם גזירה שמא יאמר מדת התחומין שלצד העיר באה לכאן:

(כג) אין סומכין אלא על מדידת אדם מומחה שהוא יודע ובקי במדידת קרקעות: (כד) ומודדין את התחומין בריבוע שלם עד שיהיו הזוויות עשויין כמבלא טרובעת דהיינו שמודד אלפים בשוה על פני כל אורך העיר למזרח מן קיר העיר וחוצה וכן אלפים על פני כל רוחב העיר לצפון או לדרום ואח"כ רואין בזוויות אלפים על אלפים למלאות האלפים שבמזרח ושמצפון או דרום בריבוע שוה וכן במערב ויהיה התחום בקרן זווית של כל זווית העיר באלכסון אלפים ות"ת אמה דהא קי"ל כל אמתא בריבוע אמתא ותרי הומשא באלכסון. אבל לא ימדוד מאמצע הקרן אלפים לאלכסון וכן בקרן שכנגדו ויתן אח"כ החוט מזה לזה שא"כ תפסיד הת"ת שבקרן וגם לא יהיה התחום כנגד העיר בשוה אלא אלה ותכ"ח אמה ומשהו דהא כשתמדוד אלה ותכ"ח כנגד העיר בשוה ואח"כ תמדוד בקרן זווית על אלכסון של אלה ותכ"ח יתוספו תרי הומשין של אלה ותכ"ח ויהיו תקע"ב פחות ד' הומשין צרפס יחד יהיה אלפים פחות ד' הומשין דהא תרי הומשין מאלף הם ד' מאות ותרי הומשין מת' הם ק"ס ותרי הומשין מכ"ח הם י"א אמה והומש צרפס יחד יהיה אלפים פחות ד' הומשין וכשתוסף הדי' הומשין למלאות אלפים בקרן זווית ותוסף משהו על אלה ותכ"ח לכך מודדין בתחלה אלפים בשוה כנגד צלע מזרח וכן כנגד צלע צפון ודרום וכן במערב ואח"כ ממלאין הזוויות מרובעת

קלט חיי אדם כלל עו הלכות שבת

מרובעת ויהיה ממלא אלפים על אלפים ויהיה אלכסוגן של הזוויות אלפים ות"ת (סס וזלננט):

(כה) כיון דתחומין דרבנן הקילו להאמין אפילו עבד או שפחה לומר עד כאן תחום שבת אבל קטן כל זמן שהוא קטן אינו נאמן דשמא טועה הוא ואינו מבחין ואע"ג דבבב דבר דרבנן קטן נאמן היינו דבר שהוא בידו כמבואר בחבורי חכמת אדם כלל ע"ב אבל כשהוא גדול נאמן לומר זכור אני שעד כאן היינו מהלכין בשבת כשהייתי קטן (סז):

(כו) הרועים ושומרי פירות וכיוצא בהן בזמן שדרגין ללון בעיר אעפ"י שאוכלין בשדה ה"ה כאנשי העיר שאין קבע שלהן אלא בעיר ואם דרגין ללון בשדה אעפ"י שנכנסים ואוכלין בעיר מודדין להם מן השדה דאעפ"י שנכנסים ואוכלין בעיר אגן סהדי שאלו היה להם מי שיביא להן פתן לשדה לא היו נכנסין לעיר וכן התלמידים האוכלי אצל בעה"ב שבת והם בשדות והזורים ולנים בבית רבם מודדין תחומין מבית רבם ששם היו הפצים גם לאכול (ח"ט):

(כז) הקונה שביתה חוץ לעיר והיה מורד וכלתה מרתו באמצע העיר או אפי' בסוף העיר אין לו מן העיר אלא עד המקום שכלתה לו מרתו ממקום שקנה שביתה שאין אומרים שהעיר נחשב כד' אמות אלא למי שישבת בתוכה או למי שכלתה מרתו לחוץ העיר כיצד היה מורד וכלתה מרתו חוץ לעיר אפילו אמה א' מחשבין לו העיר כולה כד' אמות ומשלים למרתו כדלקמן כלל ע"ז אע"ג דמדינא סגי כשכלתה בסוף העיר מ"מ כיון שמדידה זו באלפי' פסיעות נמסר לכל אדם לכן החמירו הפוסקים שיהי' כלה דוקא חוץ לעיר ומ"מ לצורך יש לסמוך דאפילו כלה בסוף העיר הוי כחוץ לעיר (א"ר נצס מ"ט) דלכן כיב הרמב"ם כלתה מרתו חוץ העיר כעבורה של עיר מחשבין לו העיר כולה כד"א דאעפ"י שעבור העיר כעיר היינו להקל אבל לא להחמיר. ולענין רוחב הדיר מבואר לקמן בכלל שאח"ז סימן ה' (ס"י ת"ח):

(כח) מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה א' אין לו אלא ד' אמות לכל רוח כדלעיל סימן ו' ודוקא שיצא במזיד ולדבר רשות אבל באונס או שהולך לדבר מצוה אפי' יצא כבר ג' אמות ואפילו גם אמה ד' אלא שעדיין רגלו א' בתוך ד' אמות כיון שעדיין נבלע מקצת מדי אמותיו שנתנו לו החכמים בתחום זה יכול לחזור לאמה זו וכיון שכבר נכנס בתחום ה"ז כאלו לא יצא ונשאר על תחומו כבתחלה (מ"א ריש סימן ת"ה זכ"כ א"ר):

(כט) מי שהוציא אווה נכרים או שנאנס בשאר אונסין ויצא חוץ לתחום והוא בבקעה או במקום שאין מוקף לדירה אין לו אלא ד' אמות כיון הוציא חוץ לתחום אבל אם נכנס באונס זה או שהנכרים נתנוהו במקום שמוקף מהיצות לדירה אע"ג שהפסיד תחומו מ"מ מותר להלך בכל אותו היקף כיון שהוציאה היה שלא לדעת ואם החזירוהו נכרים או בשאר אונס לתחומו ה"ז כאלו לא יצא כיון שהוציאה וגם החזרה היה שלא לדעת (מ"ה):

(ל) יצא לדעת אעפ"י שנכנס לעיר המוקף חומה אין לו אלא ד"א שהרי לא שבת באויר המהיצות אבל אם חזר לעירו ששבת בה והיא מוקפת לדירה (אף דזה לא זכור אלא נסתוהו בעיר אסרת דלא שבת באויר מקיפה אבל נקור לעיר כיון ששבת בה י"ל דלא נעיקן מוקפת לדירה דהא נשבת לא נעיקן מוקף כלל כדלעיל י"ל דרמ"א למד זה מדברי רי"ו שהניח ה"ב"י שכאז וכן בכל מקום שאמרנו שהעיר כולה כד"א לריך מוקפת זולת נשבת וכותן עירובו עכ"ל וי"ל סנרתו דאע"ג דכל העיר לו כד"א כיון ששבת בה מ"מ כיון שילא סוף לתחום לענין זה הפסיד שניתתרולריך עכ"פ שמהיה מוקף וכמ"כ הרא"ש כעין זה ריש מי שהוליו ע"ט) או שמתוקן בעירוב כדן אעפ"י שיצא וגם חזר לדעת כ"מ כיון ששבת באויר אותן המהיצות נחשב לו כל העיר כד' אמות ומותר להלך בכולה אפילו גדולה הרבה אבל חוץ לעיר אסור לילך אפילו פסיעה א' אפילו החזירוהו נכרים שהרי כיון שיצא לדעת הפסיד תחומו דלעולם אינו מחזור לתחומו הראשון אא"כ הוציאה היה שלא לדעת וגם החזרה (סס):

היי אדם כלל עו הלכות שבת

(לא) זה שיצא חוץ לתחום שלא לדעת שאין לו אלא ד' אמות אם היה נצרך לנקבו י"א דוקא גדולים וי"א אפילו לקטנים יכול לצאת אפילו למקום רחוק עד שימצא מקום צנוע שלא יתבייש שם לפנות ויכול ללכת עד בית יהודים לפנות שם ותחומין מדרבנן וגדול כבוד הבריות ועצה טובה לו שיתקרב בצד תחומי שאם לא ימצא מקום צנוע עד תחומי יכול לכנס ולאחר שנכנס הוא כאלו לא יצא ואם מצא מקום צנוע קודם לא יכנס אלא יפנה שם ויתרחק ממקום שנפנה עד שיכלה הריח ושם יש לו ד' אמות. ואם נתרחק מהריח ונכנס בתחומי כאלו לא יצא וכ"ז ביצא שלא לדעת אבל ביצא לדעת אע"ג דמותר גם כן לילך למקום צנוע לפנות מכל מקום אף שהגיע לתחומי יש לו כל דין המבואר בסימן כ' ביצא לדעת (סימן ט"ו):

(לב) מי שיצא חוץ לתחום ברשות כגון החכמה שבאה לילד וכיוצא בזה יש לו אלפים לכל רוח מאותו מקום שהגיע לו ואם הגיע לעיר (כ"ל שאותו מקום שהלך לשם הוא העיר) הרי הוא כאנשי העיר ויש לו אלפים לכל רוח חוץ לעיר ואם באמצע הדרך אמרו לו שכבר א"צ לילך לשם יש לו ממקומו אלפים לכל רוח ואם מקצת תחומי נבלע בתוך אלפים הראשונים ה"ז חוזר למקומו וכאלו לא יצא וכל היוצאים להציל נפשות ישראלים מיד עכו"ם או מן הגהר ומספולת יש להם אלפים אמה לכל רוח ואם היו מפחדים לשבות באותו מקום הרי אלו חוזרים למקומם ובכלי זיינם (סי' ט"ו):

(לג) כיון שבארנו דבימים ונהרות שהמים עמוקים עד שיש מקרקע הספינה לקרקע הים י"ט אין קונים שם שביתה וא"כ המפליג בספינה ונכנס בה מע"ש וקידש שם כמבואר לעיל כלל ד' אם לא יצא כלל מהספינה והספינה הפליג בשבת וא"כ כשמגיע ליבשה קונה שם שביתה אפילו באמצע השבת ויש לו שם אלפים לכל רוח כאלו היה שם באותו מקום בע"ש בין השמשות ואם פגע פעם אחת במקום שלא היו המים עמוקים י"ט מקרקע הספינה ואם כן קנה שם שביתה ואם אה"כ הלך בספינה חוץ לתחום כיון שנכנס בה מע"ש הוי ליה כיצא שלא לדעת ולכן אם בא הספינה לנמל או למקום שמוקף מחיצות או שהוצרך לצאת מן הספינה לנקבו או מכה גשמים או מחמת החמה וצריך לכנס לעיר או שדחפוהו נכרים לתוך העיר כיון שאותו מקום מוקף מחיצות מותר להלך בכל העיר אותו היקף והיה כשנתנהו נכרים לספינה אחרת מהלך את כולה כמבואר לעיל סימן י"ח ואפילו לא נכנס אלא לעיבורה של עיר ה"ה כאלו היה בעיר דלקולא אמרינן עיבורה של עיר הוי בעיר. ונהגו שלא לצאת מן הספינה אלא ישראל אחר אומר לנכרי שיוציאהו לעיר או לשפת הים מקום שהוא גבוה י"ט וי"א דעומק הנמל הוי מחיצה (ע"ה):

(לד) נאם עדיין לא יצא אלפיים ממקום שפגע למטה מעשרה ונכנס לעיר דינו כדין המהלך בתוך התחום ופגע בעיר דיש חילוק אם כלתה מדתו בחצי העיר או בסוף העיר כדלעיל סימן כ"ז (ס):

(לה) ואם יצא פעם אחת מן הספינה בשבת או שחזר לביתו כדלעיל כלל ד' ונמצא שכבר קנה שביתה באותו מקום וחזר ונכנס לספינה לישוב בה ולא ע"ד להפליג והספן הפליג דינו כיצא לדעת ודינו כשיגיע בשבת ליבשה כדלעיל סימן י"ט ומ"מ מותר לכנס לספינה קטנה התלויה בה לפנות ולהזורר לספינה הגדולה (ס):

(לו) ובין יצא פעם אחת או לא כיון ששבת עכ"פ באויר מחיצות מותר לילך באותה ספינה כולה אפילו כשהיא עומדת ובלבד שהיה להספינה מחיצות גבוהות י"ט באמצעיתה אעפ"י שבראשה מפני השפוע אין שם גבוה י"ט אבל אם נפחת דופני הספינה או שהולך על קורות השטין על המים שקורין (פליטיק) כיון שאין שם מחיצות ולכן כ"ז שהיא שט על המים מותר להלך בכלו שלעולם אינו עומד בתוך ד"א אחרים דלעולם הספינה נוטלתו מתחת ד"א ונותנתו לד"א אחרים אבל כשהיא עומדת אינו מהלך בה אלא ד"א (ס):

כלל עז. דין המערכ ברגליו או בפת וע"י שלוח :

(א) תקנו חכמים שמי שיצטרך לילך לרוח א' אלפים אמה יערב בסוף אלפים אמה או במקום שירצה ובלבד שלא יהיה חוץ מאלפים וא"כ ה"ז כאלו מקום שביתתו שם במקום עירובו ויש לו ממקום עירובו אלפיים אמה לכל רוח ולפיכך מי שהיה שובת בעיר ונתן עירובו בעיר או בעיבורה של עיר או אפילו בתוך ע' אמה של עיר לא עשה כלום ולא נשכר ולא הפסיד בתחומין מפני שהוא ועירובו במקום אחד שהרי בלא"ה מתחיל למדוד לאחר ע' אמה של עיר (ת"ס) :

(ב) נתנו חוץ לעירוב של עיר ה"ה נשכר מעירובו ולהלן כדי השיעור שהרחיקו מעיבור העיר ולהלאה ומה שנשכר מעירובו ולהלאה הפסיד לאהוריו כיצד הרי שהניח עירובו אלף אמה למזרח העיר נמצא אנו הושבין ששבת שם ומשם יש לו ב' אלפים למזרח נמצא מהלך מן העיר למזרח ג' אלפים אמה דהיינו אלף אמה עד עירובו ומעירובו אלפים ונגד זה הפסיד אלף אמה למערב העיר שאלו לא הניח עירוב והיה שביתתו בעיר היה מותר להלך למערב העיר אלפיים עכשיו שהניח עירוב וקנה שביתה אלף אמה רחוק מן העיר למזרח נמצא מותר להלך למערב מעירובו אלף אמה עד העיר ועוד אלף אמה חוץ לעיר ולא יותר וכדלקמן סימן ג' ד' נמצא השתכר במזרח והפסיד כמותן במערב וכן כל כיוצא בזה ולפיכך אם הניח העירוב למזרח לסוף אלפיים מן העיר הפסיד מן המערב ואסור לו להלך למערב אפילו אמה אחת (סע) :

(ג) זה שהניח העירוב רחוק מעירו ובלבד שהוא בתחום העיר אף על פי שהוא חוץ תחום ביתו מותר לחזור לביתו. כיצד הרי שהיה העיר ממזרח למערב ב' אלפים אמה וביתו הוא לצד מערב ורחוק ממזרח העיר אלף ות"ק אמה ונמצא כשהלך לערב אלף אמה למזרח העיר א"כ הוא רחוק מביתו אלפיים ות"ק אמה וכבר הוא חוץ לתחום ביתו ואלו היה בא מן הדרך וקנה שביתה באותו מקום שעירב בארנו לעיל כלל הקודם סימן כ"ז שאם כלתה מדתו בתוך העיר אסור לו להלך יותר מאלפים. וא"כ היה לזה שהלך לערב אסור לחזור ללון בביתו ויצטרך ללון עכ"פ בתוך העיר רחוק מביתו ת"ק אמה מ"מ הקילו חכמים לזה שעירב שכשירצה לחזור לאחר שתהשך מותר לחזור לביתו דאין זה דרכי נועם שע"י תקנת חכמים יצטרך ללון חוץ לביתו וכיון שלן בה הקילו עוד יותר שיהיה נחשב כל העיר לו כד' אמות אפילו היא גדולה הרבה ואעפ"י שכלתה מדת תחומן באמצע העיר. ומ"מ לא הקילו רק לענין זה שיהיה מותר להלך בכל העיר אבל חוץ לעיר למערב אסור להלך שהרי כבר יצא חוץ לתחום עירובו (סע) נ"מ"ב :

(ד) בד"א שכלתה מדתו באמצע העיר אבל אם כלתה מדתו חוץ לעיר כגון שהעיר ממזרח למערב תתקצ"ט אמה והניח עירובו למזרח העיר אלף אמה מן העיר נמצא שמדת תחום עירובו כלה אמה אחת חוץ לעיר למערב וכיון שכלתה מדתו חוץ לעיר כבר כתבנו בכלל ע"ו סימן י"ז דאפי" בבא מן הדרך אם כלתה חוץ לעיר מהלך את כל העיר כדי אמות ומשלים ע"י מדת תחומו דהיינו תתקצ"ו אמה למערב העיר (סע) :

(ה) זה שאמרנו שהקילו לזה שלן בעירו להשוב לו כל העיר כד"א ובכלתה חוץ לעיר להשלים עליו זה דוקא לצד שעירב בו דהיינו מזרח ומערב שהוא לאורך דרכו שהיה צריך לערב שם אבל לרוחב דהיינו לצפון ודרום לא הקילו לו בזה כלום ואין לו אלא ברוחב מדת תחום עירובו דהיינו רוחב אלפיים וד"א לצפון וכן לדרום. כיצד הרי שהיה העיר שדר בו מן המזרח למערב תתקצ"ו אמה ומצפון לדרום ה' אלפים אמה ועירב זה למזרח העיר אלף אמה מן העיר וזה שקנה שביתה במקום עירובו אין לו אלא ב' אלפים וד"א לכל רוח נמצא רוחב תחומו מן צפון לדרום הוא ד' אלפים וד' אמות אם הניח העירוב בשדה דאז מקום עירובו ד' אמות על ד' אמות ונותנין לו אלפים לכל רוח עם הזוית ואם

חיי אדם כלל עו הלכות שבת

הניח בעיר או בבית מבואר בסימן ו'. ולכן כשהוזר לעירון אעפ"י שמסתברא שגם בזה הקילו שכל העיר נחשבת לו כד"א וא"כ מותר להלוך מצפון לדרום בתוך העיר כל ה' אלפים אמה ואפילו כלתה מדתו באמצע העיר כיון שכתבנו שהקילו עליו שמוותר להלוך כל העיר ממזרח למערב היה נמי שמוותר לילך מצפון לדרום בכל העיר אבל אסור לזוז לצפון ודרום העיר מקור העיר והוצה כמו בכלתה מדתו בהצי העיר לעיל סימן ד' שהקילו עליו שיהיה לו כל העיר כד"א ואעפ"כ אסור לזוז מקור העיר והוצה למערב ה"ה הכא בצפון ודרום ולא עוד אלא דאפילו בכלתה הוץ לעיר שהקילו לו שמוותר להשלים תתקצ'ו אמה למערב מ"מ ברוחב צפון ודרום אין לו אלא רוח במדת תחום עירובו ד' אלפים וד' אמות שהרי זה הפסיד שביתת העיר וקנהו שביתת תחומו (ויש מקמי קהלמינו רוליס לומר דנכלתה מדתו קוץ לעיר כיון שהקילו לו להשלים קוץ לעיר מתקצ'ו אמה למערב ולא יעלה לו למדה ה"ה שהקילו לו שלא יהיה מדת העיר עולה ללפון ודרום ומותר להלוך גם ללפון ודרום בכל זד אלפיים ולא כ"ל) ולכ"ד במודד (ר"ל שזא מן הדרך ומדד אלפיים אמות ממקום רגליו) אפילו כלתה מדתו הוץ לעיר דאע"ג דכל העיר נחשב כד"א כדלעיל כלל ע"ו סימן י"ז ומסתמא מותר להלוך גם לצפון ודרום בתוך העיר אבל הוץ לעיר בין לצפון ודרום ובין למזרח ומערב אין לו אלא ד' אלפים מרובעים ממקום שביתת רגליו (ר' יונתן כ' דנכלתה מדתו דנחלע עיר אין לו ללפון ודרום דרוקס דתוך העיר והוא אזיל לשיטתו דפסק כפסק המהמר דנחלע עיר לא הקילו לו פקמים כלום וכיון שלא הקילו לו למערב ה"ה ללפון ודרום אבל לפסק רמ"א דאפילו דנחלע הקילו לו עכ"פ שתייה כל העיר לו כד"א מסתמא ה"ה לרוקס העיר ודברי רמ"א שכתב דלר"י נכלתה הקילו לו ג"כ דרוקס הוא תחום וכמ"כ המ"א ומ"כ נס' אבן העזר ומדייק כן מדברי ר"י דבריו אינם מונכים כלל מדברי ר"י מדוקקים היטב ומה שהק' דכיון דשצבין לו העיר כד' אמות וא"כ לריך ליתן לו פאות כמו בכל שונתי שנת זה לק"מ דנחמת לכל שונתי שנת כותבין פאות למקום שהוא שונת אבל זה שהפסיד שניתת העיר מהיכי תימי ליתן לו פאות העיר) (סג) :

(ו) הנותן עירובו בעיר אחרת או אפילו בבית אחד אפילו עיר חריבה מהלך את כולה והוצה לה אלפים אמה לכל רוח ואז גם רוחב תחומו הוא כנגד העיר כולו אבל אם הניח במקום שאין מוקף מהינות כגון בשדה נותנים למקום העירוב ד' אמות ולכל רוח אלפים אמה נמצא מהלך אלפים לכל רוח רק ברוחב ד' אמות (סג דרמ"א) :

(ז) הנותן עירובו הוץ לתחום אעפ"י שאינו כלום מ"מ נשאר על תחום ביתו דמסתמא ניהא ליה כשלא יקנה עירובו שישאר על תחום ביתו (סג) :

(ח) עיקר מצות עירוב שילך למקום שרוצה לקנות שם שביתה וישב שם ע"י שתחשך ודאי ואפ"י לא אמר כלום (מ"י) אלא שהיה כוונתו לקנות שם שביתתו קנה אבל אם לא היה כוונתו לא קנה שם שביתה אלא בביתו ואין חילוק בין שיצא מביתו להחשיך שם או שבא בדרך והשכה לו במקום שנתכוין לקנות שם קונה לו מ"מ נשאר על תחום ביתו. אבל הבא בדרך וטעה בשביתתו במקום שאין עירובו עירוב אסור לזוז ממקומו כמו שנבאר לקמן בסימן מ"ז וכבר כתבנו שהחשיך לקנות שביתה מותר לחזור וללון לביתו ומ"מ קנה שביתה במקום שהחשיך עליו (מ"ט) :

(ט) אם אינו רוצה להטריח עצמו ולהחשיך שם יוכל לערב באוכלין דהיינו שילך שם מבע"י ויניח שם פת מזון ב' סעודות כל אורא לפי מזונו כגון שהיה חולה ואם הוא רעבתן סני בשתי סעודות בינונית שהם ו' ביצים או דבר שמלפתין בו פת ב' סעודות או שאר דבר ובלבד שיהיה דבר שמלפתין בו פת ככל משפטי עירובי הצרות כמבואר לעיל כלל ע"ב סימן ח' ומניח במקום המשתמר ומברך בא"י אמ"ה אשר קב"ו על מצות עירוב ואומר בזה העירוב יהיה מותר לי לילך למחר אלפיים אמה לכל רוח וחזור ולן בביתו (סג) :

חיי אדם כלל עו הלכות שבת קמא

(י) אם לא בירך יצא אבל אם לא אמר בזה העירוב אינו עירוב ומי אף אם לא אמר הנוסח הנזכר אלא שאמר זה יהיה עירוב סגי דעכ"פ קרא שמו עירוב (דומה לע"פ נסימן ע"ו) (מ"ו):

(יא) אין מערבין לבי רוחות כגון שיאמר הצי יום יהיה עירובי למזרח וחי יום למערב ואם עירב כך כיון שהוא ספק איזה עירוב יקנה לו ולכך אסור לו לילך אלא עד מקום שאפשר לו לילך מכה שניהם כיצד הרי שהניח עירוב למזרח לסוף אלף מן העיר ולסוף אלף למערב העיר אסור לו לילך רק אלו האלף דאף אם קנה לו למזרח עכ"פ מותר לו לילך עוד אלף למערב וכן אף אם קנה לו במערב מותר לו לילך אלף למזרח אבל יותר מזה אסור להלך אפילו פסיעה אחת נתן אחד לסוף אלף למזרח וא' לסוף אלף וחי' למערב הולך למזרח ת"ק אמה שמא קנה לו העירוב למערב ולמערב הולך אלף וכן כל כיוצא בזה (מ"ב) אבל מותר לערב לבי רוחות על תנאי שיאמר לאיזה רוח שאצטרך למחר יקנה לי העירוב ואם ארצה אהיה כבני עירי וכדלקמן סי' כ"ג:

(יב) כיון שעיקר מצות עירוב לערב ברגליו לכן המערב ברגליו מותר לערב אפילו לדבר רשות אבל המערב בפת לא הקילו לו הכממים לכתחלה לערב אלא כשהוצרך לילך בשבת לדבר מצוה ואפילו רק לקבל פני הבירו הבא מן הדרך או אפילו לטייל בפרדס שיש בו שמחה או שהיה הוץ לעירו וצריך לילך לביתו ואם עירב לדבר מצוה מותר לילך אף לדבר רשות ובדיעבד שעירב לדבר רשות ה"ו עירוב (מ"ג):

(יג) אין מערבין ע"ת בין השמשות שהוא סי' יום סי' לילה ובדיעבד אם הוא לצורך יש לסמוך על המתירין (ע' סי' מ"ו ב"ר ס"ק ז') וכ"ש אם הניח העירוב ולאח"כ אירע ספק אם נאכל או נאבד בין השמשות דמעמידין על הזקתו שהיה קיים אבל אם הוא ספק אם הניח עירוב דלא היה לו כלל הזקת כשרות לכ"ע לא הוי עירוב (מ"ד):

(יד) כיון דעירוב מטעם דנחשב כאלו קבע דירתו שם צריך שיהיה הוא ועירובו במקום אחד כדי שיהיה אפשר לו לאכול בהשי"מ לפיכך אם נתכוון לשבות ברה"ד והניח עירובו ברה"י או להיפך אין זה עירוב שהרי א"א לו להוציא מרשות לרשות בין השמשות שמא הוא לילה וכן אם הניחו במקום שא"א לו ליקחנו בהשי"מ אם לא שיעשה איסור דאורייתא כגון שנפל עליו גל וצריך לחפור במרא וחצינא או שהניחו במגדול ונאבד המפתח וצריך לסתור הבנין וכן אם הניח העירוב בגומא שבקרקע והניח עליו עפר אע"ג דיכול לפנות בירו מ"מ ג"ל דהוי מלאכה כד"ת שהרי הוא בטל לגבי קרקע וא"כ הוי חופר וכן הניח על אילן או קנה רך שהוא מחובר אע"ג דאיסור שימוש באילן אינו אלא מדרבנן מ"מ אינו עירוב דכיון שהוא רך ונוח לקטום וקרוב לבא לידי חיוב הטאת גזרו עליו בין השמשות אפילו לדבר מצוה וכן כשמניח עירובו ברה"ד רחוק ה' אמות משביתתו אע"ג דיכול להביאו בפהות פהות מד"א כיון דאפשר לבא לידי חיוב הטאת גזרו עליו ביה"ש וכן כל כיוצא בזה אבל אם א"צ למלאכה דאורייתא אעפ"י שצריך לעשות איסור דרבנן כגון שנתכוין לשבות ברה"י או ברה"ד והניח העירוב בכרמלית או איפכא וכן אם הניחו תחת אבנים שא"צ לחפור רק שצריך לפנות ולטלטל האבנים וכן אם נתנו בקנה שהוא תלוי ונעוץ ה"ו עירוב ובלבד שלא יהיה הקנה רחב ד' טפחים וכן כל כיוצא בזה דכיון דאסור לערב כיא לדבר מצוה וקיי"ל כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו בין השמשות לצורך מצוה:

(טו) היה בא בדרך ועודנו רחוק מן העיר ד' אלפים אמה ומתירא שתחשך לו קודם שיבא בתוך אלפים של עיר וראה מרהוק או שהיה מכיר אילן או גדר או כל דבר מסוים רחוק ממנו אלפים אמה יאמר שביתתי תהיה שם ובלבד שסיים מקומו כגון שיאמר בדי אמות המרחקות או המערביות כדי שיהא ניכר מקום שביתתו ואז קנה שם שביתה ויש לו משם אלפים אמה אעפ"י שלא יגיע לאותו מקום בהולך בינוני עד שתחשך אם עדיין שהוא שעכ"פ יכול להגיע לשם קודם שתחשך

חיי אדם כלל עו הלכות שבת

שתחשך אם ירוץ ואז מותר להלך אפי' בנחת או שיניח כאן וילך כל הדי' אלפים משתחשך (א"ר) דכיון שהוא בדרך וא"א לן לערב שם הקילו לו חכמים לקנות שביתה אפילו בריחוק מקום אבל אם א"א לו להגיע לשם מבע"י אפילו כשירוצו לא מהני. היו שנים או יותר ואחד מכיר והשאר אינם מכירים אלו שאינם מכירי' מוסרי' שביתתן למכיר והמכיר אומר תהא שביתתנו במקום פלוני (סג):

(מז) היה אותו מקום שאמר שביתתי שם רחוק יותר מאלפים אמה אסור לזוז ממקומו דכיון דמכאן עקר דעתו ושם לא קנה אינו דומה לסימן ה' ששם כיון שהוא בביתו ודאי דעתו שאם לא יקנה לו עירונו ישאר לו תחום ביתו משא"כ בבא בדרך (מ"א ס"י ת"ח):

(יז) עני שא"א לו לערב במזון ב' סעודות והלך לקנות שביתה במקום ידוע וכשיצא מפתח ביתו או שהיה דר בעליה ויירד ממנה לילך לשם אירע לו מקרה שלא יוכל לילך לשם בין שהחזירו חבירו ובקש ממנו שיליץ עמו או שהוא מעצמו חזר כדי ללון בביתו או שאר עיכוב כיון שנתכוין לקנות שם שביתה מותר להלך עד אותו מקום ומשם יש לו אלפים לכל רוח ודוקא לבא בדרך או לעני שהחזיק כבר לילך שם הקילו שיקנה שביתתו בריחוק מקום אבל מי שאינו עני ולא בא בדרך אעפ"י שהחזיק בדרך או עני ולא החזיק לילך לא מהני אפילו אמר שיקנה לו שביתה במקום פלוני אא"כ הולך לשם ומחשיך שם (מ"ו) אבל ע"י שליח לא מהני לערב ברגליו (א"ר ס"י תט"ו) וכן מוכח בגמ' כמה פעמים ובמתני' ולא אמרו לערב ברגליו אלא להקל כו':

(יח) אם ירצה מותר לשלוח העירוב ע"י שליח והשליח מוליך העירוב למקום ידוע ומברך (ע"י מ"א סימן ס"ו ס"ק כ') ואומר בזה העירוב יהא פלוני מותר לילך ממקום הזה אלפים לכל רוח ואם מערב בשביל רבים צריך שיהיה מזון ב' סעודות לכל אר"א ואומר בזה העירוב יהי מותר לפלוני ופלוני או לבני העיר פלוני לילך מכאן אלפים לכל רוח (מ"ט):

(יט) השליח צריך שיהיה גדול ובר דעת ומודה בעירוב לאפוקי חש"ו אפילו ראה שהניחו העירוב במקום שצוה להם אינו כלום דלא אלצמי למקני שביתה ונכרי נמי שמא לא כיון בהנחתו לשום עירוב ואפיקורס כיון שאינו מודה בעירוב לא מהני מה שהניח שם ואפילו אמר להם שימסרו העירוב לישראל גדול וגם עשה אותו שליח לקבל מיד אחד מאלו ויניח העירוב בשבילו אינו כלום דשמא לא הולוכו העירוב לאותו ישראל אא"כ ראה שהם מסרו לאותו ישראל אע"ג שלא ראה שהישראל הניח העירוב כשר דחוקה שליח עושה שליחותו כיון דתחומין אינו אלא מדרבנן ועוד דאפי' היה דאורייתא היה סמכינן בזה אחזקה זו דהויא דאם לא יעשה שליחותו יבוא המשלה לידי איסור אפי' בדבר דאורייתא אמרינן חוקה שליח עושה שליחותו (סג). ועיין בחיבורי שערי צדק פרק ה' מבואר כל דיני דחוקה שליח עושה שליחותו:

(כ) הא דשליח מותר לערב דוקא מדעת משלחו אבל בלא דעתו אין בעירוב כלום דאין הבין לאדם אלא מדעתו וע"ת הוא הוב לו שהרי מפסיד מצד שכנגדו ואפילו בשביל בנו ובתו הגדולים אפילו סמוכים על שלחנו ובשביל עבדו ושפחתו העברים ובשביל אשתו אינו יכול לערב אלא מדעתם. ומ"מ אם עירב בשבילם ושמעו ושחקו ולא מיחו ה"ז כשר ובשביל בנו ובתו הקטנים יותר מבן ו' שנים אינו כלום אלא נגזרים אחר אביהם אבל קטן עד בן ו' שנים יוצא בעירוב אמו וא"צ להניח בשבילו מזון ב' סעודות (וע' לעיל דלן קיכ"ד קטן) (מ"ד):

(כא) ולפיכך האומר לחבירו ערב לי אם אמר לו סתם מסתמא נתרצה שכל מה שיעשה נראה ליה ועירובו עירוב אבל אם אמר לו ערב לי בפת ועירב לו בדבר אחר או שאמר לו להניח העירוב במקום פ' ועל דבר פלוני והוא שינה וקי"ל דכל שליח שמשנה מדעת משלחו עקר השליחות לגמרי ואינו שלוחו עוד ואין עירובו עירוב וכ"ז אין חילוק בין עירב לו בשלו או בשל המשלה (ס"י ת"ט) (מ"א ו"א):

חיי אדם כלל עו הלכות שבת קמב

(כב) ספק אם שינה השליה שליחותו ה"ו עירוב דחוקה שאין שליח משנה מדעת משלחו (ס"א ס"ק י"ז):

(כג) המערב בשביל אחר בין יחיד או רבים משלו צריך להניח בעד כל נפש מזון ב' סעודות. וצריך לזכות להם ע"י אחר ודין הזיכוי לעית כדון הזיכוי בערובי הצרות כמו שנתבאר לעיל כלל ע"ב סימן ד' וצריך להודיעם וכל מי שהודיע לו מבע"י אפילו לא גמר בלבו לסמוך עליו מבע"י אלא לאחר שהשכה הוי עירוב דקיי"ל בדרבנן יש ברירה ואמרינן הוברר. הדבר שדעתו היה מתחלה לכך אבל אם לא הודיעו מבע"י אינו יכול לסמוך עליו לאחר שתחשך וכן מי שהניח עירוב לכל שבתות השנה ואמר איזו שבת מהם שארצה אסמוך על עירוב זה אעפ"י שלא גמר בלבו עד למחר יכול לסמוך עליו וכן אם אמר לבי' או ג' ערבני עלי ועל איזה מכם שארצה אסמוך עליו אעפ"י שלא בירר עד שתחשך יכול לסמוך עליו כיון שהתנה כך (מ"ג):

(כד) המניח עירובו שיהיה לכל שבתות השנה צריך שיניח במקום מוצנע שלא יאבד ושלא יתעפש ויכול להתנות לומר עירוב לשבת זה אבל לא לשבת אחרת. לשבת אחרת ולא לשבת זה. לשבתות ולא ליו"ט. ליו"ט ולא לשבתות (מ"ו):

(כה) אם שלח עירוב על ידי שליח והחזיק השליח בדרך ונתעכב ולא הניח העירוב לא קנה זה שביחה שם אע"פ שהשליח כבר החזיק בדרך אינו דומה לדלעיל סימן י"ז שהרי א"א לערב ברגל ע"י שליח אלא בפת וזה לא הניח הפת (ס"י מ"י וע' ס"ר סס"י מט"ו):

(כו) בשם שאסור להלוך חוץ לתחום בשבת כך אסור ביו"ט וכ"ש ביה"כ. ויו"ט הסמוך לשבת בין מלפניה או מלאחריה וכן שני ימים טובים של גלויות הוי ב' קדושות ויכול לערב ב' עירובין לבי' רוחות וסומך על איזה מהם שירצה ליום ראשון ועל העירוב שברוח השני ליום השני או מערב עירוב אחד לרוח אחד וסומך עליו לא' משני הימים וביום השני יהיה כבני עירו וכאלו לא עשה עירוב ויש לו ב' אלפים לכל רוח. כד"א בב' יו"ט של גלויות אבל ב' יו"ט של ר"ה הן כיום א' ואינו מערב לבי' ימים אלא לרוח א' (מט"ו):

(כז) זה שאמרנו שיש לו לערב ב' עירובין לבי' רוחות לבי' ימים הוא שיהיה אפשר לו להגיע לכל אחד מב' העירובים ביום הראשון אבל אם אי"א להגיע לעירוב של יום ב' ביום הראשון אין עירוב הב' עירוב שהעירוב מצותו שיהיה סעודה הראויה לו מבע"י וזה הואיל ואינו יכול להגיע לזה העירוב ביום הראשון ה"ז אינה ראויה מבע"י כיצד הרי שהניח עירובו ברחוק אלפים מביתו למזרח וסמך עליו ליום א' והניח עירוב ב' ברחוק אמה או יותר לרוח מערב וסמך עליו ליום ב' אין זה השני עירוב. שהרי ביום הראשון א"א לו לילך למקום שעירב על יום ב' שהרי הוא חוץ לתחומו שכיון שהניח לסוף אלפים למזרח אין לו למערב כלום אבל אם הניח עירובו ברחוק אלק' ות"ק אמה מביתו למזרח ליום ראשון ועירוב השני ליום ב' רחוק מביתו למערב פחות מט"ק אמה ה"ז עירוב שהרי אפשר שיגיע שם ביום ראשון (סס):

(כח) המערב ב' עירובין אפילו לרוח אחד לשני הימים צריך שיהיה העירוב קיים בליל הראשון ובליל הב' כל בין השמשות שהוא זמן קניית העירוב ולכן עצה טובה שלאחר שחשכה בליל ראשון אם הוא יו"ט יטלנו ויוליכנו לבית ולמחר ביום טוב מוליד אותו פת לשם לאותו מקום וממתין עד שתחשך ודאי ולא יאמר כלום דאמירתו חשוב הכנה ואסור להכין מיו"ט לחבירו ומ"מ אפילו אמר עירובו עירוב (מ"א נ"ס ז"ק) כיון דבלא"ה סגי ואוכלו שם כשירצה או יניחנו שם שכבר קנה עירוב ואם יו"ט לאחר שבת מוליכנו בע"ש ומניחו שם במקום המשתמר שהרי א"א לו להביא לביתו ולמחר בשבת הולך לשם אם העירוב קיים ממתין עד שתחשך ומביאו כשירצה ואם נאבד בשבת קנה עירוב לראשון בלבד ואין לו עירוב ליו"ט שכיון שהם ב' קדושות אין א' קונה ליום השני ולא מבע"י ביו"ט שלאחר השבת שהרי א"א לו להוליד שם בשבת פת אחר. משום איסור הוצאה אלא אפי"י ביו"ט שלפני

חיי אדם כלל עו הלכות שבת

שלפני שבת אם נאכל העירוב ביום אסור לו להוליך פת אחר לשם דדוקא אם מוליך לשם אותו פת עצמו שכבר קרא שמו עירוב מעירוש וא"כ איצ לומר כלום וא"כ אין כאן הכנה כלל אבל אם יקה פת אחר צריך ע"כ לקרות שמו עירוב כדלעיל סימן י' וא"כ מכין מירוש לשבת ואפילו בדיעבד אם קרא שם אינו עירוב ואפילו אם היה שוגג בזה שהיה סבור דמותר (לדומר מותר שוגג ט"ו י"ד סימן ז"ט ומ"א סימן רמ"ח) וק"ל בעשה איסור דרבנן בשוגג מותר אפי"ה אינו עירוב שהמניח ע"ת כקונה שם בית ע"י אמירה זו ואין קונין בית בשבת ואפי"ה אם הניח עירובי תבשילין לא מהני (כדלקמן כלל ק"ג סימן י"ז) וכן א"א לערב בפת לבי רוחות אפי"ה אם יוליך אותו פת עצמו לרוח ב' שהרי ע"כ צריך לקרות שם עירוב עליו שתוכף כשנטלו ממקומו הראשון נתבטל שם עירוב ממנו (עיין ס"ר נ"ס פרישה) ודוקא ב"ש של גליות או י"ט ושבת דבי קדושות הן אבל ב' י"ט של ר"ה אם נאכל בראשון אפי"ה עירובו ג"ב לשני שתוכף בבהש"מ ראשון נקנה לו העירוב לבי הימים דיום אחד הוא העיקר והשביעין לשני כמו חול לענין זה משא"כ ב' י"ט ש"ג דמספקא שמא יום ב' הוא העיקר (שם מ"א ס"ק א') :

(כט) עירב ברגליו לראשון אם עירב לבי הימים לרוח אחד יהזור ביום הראשון בין שהוא שבת או י"ט ויעמוד באותו מקום שעמד אתמול ויחשוב בלבו שיקנה שם שבייתה ולא יאמר כלום מפני שאסור לעשות שום הכנה מ"ט לשבת או להיפך אפילו בדבור ומ"מ אפילו אומר עירובו עירוב שאין זה הכנה גמורה שהרי אפילו לא אמר כלום קנה שבייתה וגם ל"ש בזה שקונה בית שהרי ממילא נקנה לו דדוקא במערב בפת שאינו קונה אלא באמירה ונמצא קונה בית משא"כ במערב ברגליו שממילא נקנה לו בע"כ שהרי אפילו בבא בדרך והשכה לו ולא חשב בלבו לקנות שבייתה נקנה לו מקומו (ס) :

(ל) ואמנם אם רוצה לערב ברגליו לבי הימים לבי רוחות י"א דמותר דכיון דע"י הליכתו בלבד נקנה לו התחום וגם א"צ שיאמר כלום וא"כ אין כאן לא הכנה ולא משום מקני בית (הש"א נ"ה"ק ופרישה כ' דין זה נלשון אפסר ולא ראה עה"ק) וה"ה אם עירב בראשון בפת מותר לערב ברגל בשני אפי"ה בבי רוחות אבל עירב בראשון ברגל א"א לערב בפת לשני אפי"ה ברוח אחד אבל י"א דכל שלא עירב בראשון לאותו רוח אינו מערב ברגליו בשני לא באמירה ולא בשתיקה דדוקא היכא דאיכא גלוי דעתא שרוצה לקנות שם שבייתה כגון זה שעירב שם בראשון וגלי דעתיה דניחא ליה גם בשני בזה מהני שמערב בשתיקה אבל כשלא עירב שם כלל מע"ש דילמא לא ניחא ליה להפסיד לצד אחר וכיון שכן בעי אמירה ובמקום דצריך אמירה אסור משום הכנה (ריטב"א נ"ס ריב"א דף ל"א אפסר זהו ג"כ דעת ר"י ש"כ ד"ה גיפא עירב ברגליו כו' לאותו רוח עלמו כו') :

(לא) ומ"מ התיר באחד שבא בספינה ב"ש הסמוך לשבת דאע"ג דבירוש אסור לזון ממקומו כמבואר לעיל אבל בשבת מותר לו לצאת שקנה שם שבייתה אפילו בלא אמירה דאנן סהדי דניחא ליה למקני מידי דהוי אושן (זהו שלא כס"ר נ"ס ש"א) :

(לב) ולפ"ז ג"ל דגם כשלא עירב כלל בראשון לא בפת ולא ברגל לדעת המתירין לערב ברגל אפילו לבי רוחות ה"ה דמותר בזה לערב ברגל כיון שאין כאן לא מקני שבייתה ולא הכנה דמ"ש וצ"ע (סהרי ה"ש"א ס"י) שם מי ששכח ולא עירב ע"מ אפילו בבי י"ט על גליות אינו מניח מ"ט לקצרו ואפילו בתכאי שהמניח עירוב ה"ז קונה בית ע"כ והוא מוגמר דבינה י"ז ע"א וע"כ ל"ל דזה דוקא לערב בפת אבל ברגל מותר וא"כ ק' למה לא הזכיר רבא תקנה זו וכ"ש ה"ש"א למה לא קילק בכך ול"ע) ועיין לעיל בדין עשיית הפציו בשבת כלל ס' באיזה דבר מותר להחשיך על התחום ונ"ל דיש לסמוך ע"ז לצורך מצוה כגון שנודע לו ביו"ט למול בן חבירו או שאר מצוה :

כלל עה. דין החומי כליו ובהמתו :

(א) כשם שאין אדם רשאי לילך בשבת וירוש חוץ לתחום כך כליו ובהמתו קנו שביחת הבעלים ואסור לאחר להוציאם חוץ לאלפים של הבעלים ומ"מ אפילו חוץ

קמג

חיי אדם כלל עח הלכות שבת

חוץ ל"ב מיל י"א דלכ"ע אינו אלא מדרבנן (מ"ד מ"א) ואם עירבו הבעלים לרוח אחד אין שום אדם יכול להוליכם לרוח אחרת אלא מה שהבעלים מותרים לילך ואם השאיל כלים לאחר השואל נקרא בעלים ואפילו רק הבטיח לו להשאיל לו מעי"ט ולא נטל השואל מבית המשאיל עד הלילה אעפ"כ קנה שביתת השואל (סימן ט"ז) ולכן ישראל שהשאיל כליו לנכרי שמחוץ לתחום והחזיר לו בשבת או ביו"ט אסור לטלטלן חוץ לד"א שקנו שביתה אצל הנכרי ולא עוד אלא אפי' כליו של נכרי קונים שביתה אצל הנכרי אע"ג שהנכרי אינו בר שביתה גורו חכמים חפצי נכרי אמו חפצי ישראל ולפיכך נכרי שהביא כליו של ישראל שהיו מונחים חוץ לתחום וא"כ ע"כ קנו שביתה במקומו שהרי א"א ליתן להם שביתה בעליהם כיון שהוא חוץ לתחום או שהביא כליו של נכרי בשדה ובמקום שאין מוקף מהיצות אסור לטלטלן חוץ לד"א ואם הביא הנכרי למקום שמוקף היקף כגון לעיר המוקף מחיצות או להצר או למבוי שמתוקן בעירוב כדון או לבית כל היקף נחשב להם כד"א ומותר לטלטלן בכל היקף וה"ה אם הביא דבר מאכל שאין בו חשש צידה ומחובר כמבואר בדין נכרי שעשה מלאכה בשבת כלל ס"ג (סי' מ"ב), אבל חפצי הפקר אין קונים שביתה אלא המוציא הראשון הם כרגליו ואינו יכול להוליכו רק למקום שהוא מותר לילך שם לפיכך הריץ מלא מים שבין ב' תחומי שבת מקצתו בתחום עיר זה ומקצתו בתוך תחום של עיר אחרת אם הם מים מכונסים שתיים אסורות למלאות אפילו בתוך תחום שהמים שבתוך התחום קונים שביתה העיר דכיון שסמוכים לעיר דעת אנשי העיר עליהם ולא הוי כחפצי הפקר. וצריך לעשות מחיצה של קנים בעלמא בסוף התחומין להפסיק אפילו רק מחיצה תלויה שאינו מגיע לקרקע ההריץ דבמים הקילין דגם מחיצה תלויה מתיר אבל אם הם מים המושכים אינם קונים שביתה כלל אלא הרי הם כרגלי הממלא. ובור של תבן העומדת בין ב' תחומין אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן כיון שאין מערבין ולא גורינן שמא יקה אחד מהלק חבירו (מ"ג):

(ב) ישראל שעבר והוציא פירות חוץ לתחום אם במזיד הוציא אסורים באכילה לכל ישראל באותו שבת וי"ט אע"ג דנכרי שהביא מהוץ לתחום אינו אסור אלא למי שהובא בשבילו כיון שנעשה האיסור ע"י ישראל המור טפי ואסור לטלטלן חוץ לד"א אפילו הכניסם לעיר המוקף הומה כדון יצא לדעת לעיל כלל ע"ו בס"י כ' ואם בשוגג מותר לאכלם בני אדם הדרים שם אבל למי שהביא אסור דלא גרע מנכרי שהביא פירות מהוץ לתחום דאסור למי שהובא בשבילו והריטבי"א כ' דאפילו לבו"לים מותר כיון שהיה הוציאה בשוגג וכ"מ ברמב"ם (ועיין כלל ט' כ"א סימן ט'). ואסור לטלטלם חוץ לד"א אמות אם הוא מקום שאינו מוקף מחיצה ואם הוא במקום שמוקף מחיצות כל היקף להם כד"א כדון יצא שלא לדעת שם בסימן י"ח. וכ"ז נשהם עדיין חוץ לתחום אבל אם החזיר לתחומן הראשון אפי' במזיד ואעפ"י שלא החזיר לעיר הרי הוא כאלו לא יצאו ממקומם ויש להם אלפים לכל הרוח וכו' עדיפי הפירות מאדם שיצא חוץ לתחום וחזר כדלעיל שם סימן י"ט דפירות נחשבים לעולם כאנוסים וא"כ ה"ז כדון מי שיצא באונס וחזר באונס לעיל סי' י"ח ומותר באכילה אפי' לאותו ישראל שהחזיר במזיד כדון שהחזיר אין שום איסור עליהם (ועיין מה שכתבתי כלל ט' כ"א סימן ס' ועיין עוד בכלל ק"ה סימן מ"ה):

הלכות יום טוב.

כלל עט. דין עיו"ט ודיני קידוש ליו"ט:

(א) דין עיו"ט כע"ש לכל דבר וראוי לכל אדם לטבול עצמו בעי"ט זכר למקדש שהיו כל ישראל מהוייבים לטהר עצמם ברגל להראות בבחמ"ק ומגלחין ונוטלין צפרנים. וכל דבר שאסור לומר לנכרי בע"ש לעשות בשבת אסור גם כן בעי"ט במלאכות דאסורות ב"ט: